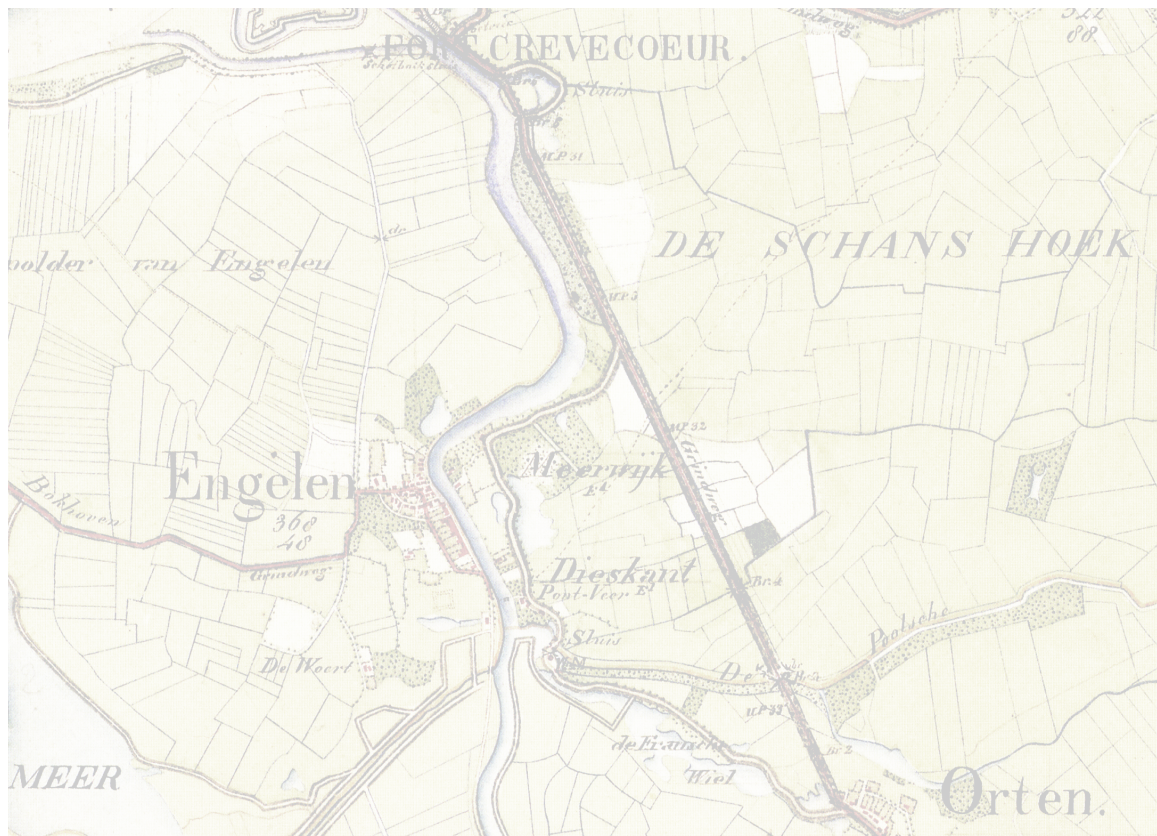

ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

Cuijk Merlet College

Proefsleuven (IVO-P)

BAAC-rapport A-20.0350

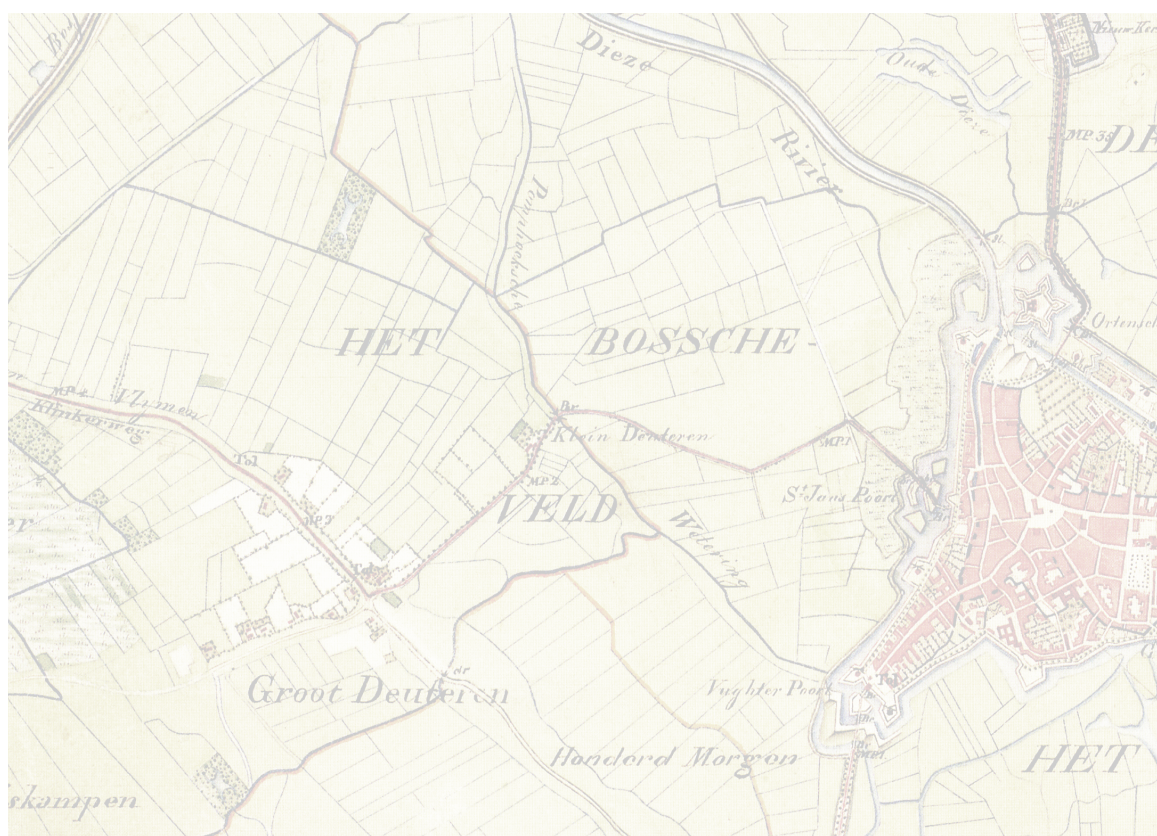
mei 2021

Auteur:

drs. S. van As MA

Status:

Definitief

Colofon

ISSN:	1873-9350
Auteur(s):	dhr. S. van As MA
Met een bijdrage van:	Dhr. dr. P. Kubistal, mevr. drs. A. Kenada en dhr. dr. R. Grabowski
Cartografie	Dhr. J. van Gestel
Fotografie:	Dhr. S. van As MA, dhr. B. van de Weerd MA, mevr. E. de Boo van Uien MA
Tekeningen:	Dhr. S. van As MA
Vormgeving:	Dhr. drs. E. Smits
Inhoudelijke controle:	Dhr. drs. E. Ball
Redactie:	Dhr. drs. E. Ball

© BAAC, 's-Hertogenbosch 2021.

BAAC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

BAAC - Archeologie en Bouwhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer

Inhoud

	■ Samenvatting	7
1	■ Inleiding	9
	1.1 Aanleiding	9
	1.2 Ligging en aard van het terrein	11
	1.3 Administratieve gegevens	12
	1.4 Leeswijzer	13
2	■ Onderzoekskader	15
	2.1 Landschappelijke achtergrond	15
	2.1.1 Algemeen	15
	2.1.2 Plangebied	17
	2.2 Bewoningsgeschiedenis	21
	2.2.1 Inleiding	21
	2.2.2 Historie	23
	2.2.3 Archeologie	23
	2.2.4 Archeologische verwachting	28
	2.3 Onderzoeksvragen	29
	2.4 Werkwijze	31
	2.4.1 Veldwerk	31
	2.4.2 Uitwerking	33
3	■ Resultaten	35
	3.1 Bodemopbouw	35
	3.1.1 Bodemprofielen proefsleuf 1	35
	3.1.2 Bodemprofielen proefsleuf 2 en 3	35
	3.2 Sporen	37
	3.2.1 Inleiding	37
	3.2.2 Kuil S1001	37
4	■ Vondstmateriaal	43
	4.1 Aardewerk prehistorie/ vroeg Romeins	43
	4.2 Aardewerk middeleeuwen/ nieuwe tijd	43
	4.3 Natuursteen en vuursteen	44
	4.3.1 Natuursteen	44
	4.3.2 Vuursteen	44
	4.4 Metaal	45
	4.5 Dierlijk botmateriaal	45
5	■ Synthese, waardering en advies	47
	5.1 Synthese	47
	5.2 Waardering	48
	5.3 Conclusie en advies	50

6	■ Literatuur en bronnen	53
	■ Bijlagen	55
	- Bijlage 1 Geologische en archeologische tijdvakken	57
	- Bijlage 2 Sporenlijst	59
	- Bijlage 3 Vondstenlijst	61
	- Bijlage 4 Beantwoording van de onderzoeksvragen	63

Samenvatting

In opdracht van Gemeente Cuijk heeft BAAC een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in plangebied “Merlet College” te Cuijk. Dit is het terrein waar tot voor kort het schoolgebouw van het Merlet College stond. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen bouw van woningen in het plangebied waarbij een gerede kans bestaat dat archeologische waarden vernietigd zullen worden.

Aan het plangebied is op basis van het archeologisch vooronderzoek een hoge archeologische verwachting voor resten vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd toegekend.¹ In het geselecteerde onderzoeksgebied zijn drie proefsleuven gegraven.

Op basis van dit proefsleuvenonderzoek is te concluderen dat slechts in geringe mate archeologische resten aanwezig zijn. Het gaat om één spoor en enkele vondsten, uitsluitend in proefsleuf 1. In dit deel van het gebied is de bodem lokaal intact, maar op sommige plaatsen is de bodem verstoord door plant-/boomgaten. De twee noordelijke proefsleuven zijn leeg, omdat uit deze sleuven blijkt dat daar egalisatie heeft plaatsgevonden en dat het oorspronkelijk bodemprofiel volledig weg is. Op basis van het waarderingschema van de KNA is sprake van een behoudenswaardige vindplaats in de zuidwestelijke zone van het onderzoeksgebied.

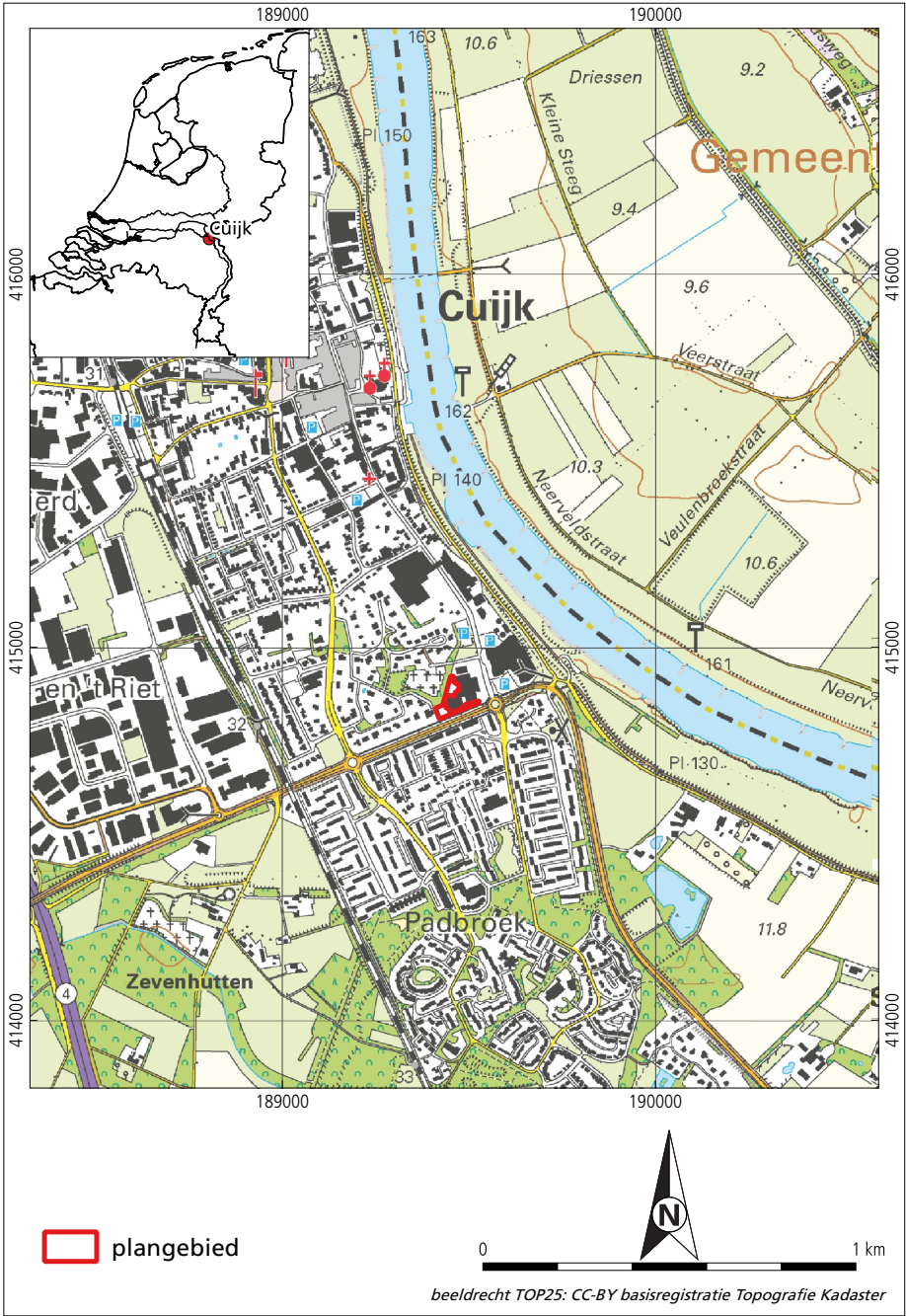
Het gebied rondom proefsleuf 1 behoudt een hoge verwachting op archeologie, op basis van de volgende punten:

- een grote, rechthoekige houtskoolrijke kuil S1001 uit de Romeinse tijd (1^e of begin 2^e eeuw na Chr.);
- de vondsten uit de late prehistorie – middeleeuwen;
- de deels intacte bodemopbouw en de gemiddelde gaafheid en conservering;
- de locatie ten opzichte van bekende archeologische waarnemingen in de omgeving.

De verstoringen door plantgaten in proefsleuf 1 moeten echter ook meegewogen worden. Op basis van deze punten wordt geadviseerd om eventuele graafwerkzaamheden in een blok van ca 32 x 30 m (950 m²) rondom proefsleuf 1 te begeleiden, mits graafwerkzaamheden of andere verstorende werkzaamheden dieper gaan dan 11 m + NAP (ca. 0,9 m - mv tot 0,6 m - mv). Deze diepte vertegenwoordigt het niveau vanaf waar prehistorische en Romeinse vondsten en hooggelegen sporen aangetroffen kunnen worden. Vanaf 10,7 m + NAP kan

1 Kimenai & Ball 2017.

een goed leesbaar sporenvlak verwacht worden (1,2 tot 0,9 m - mv). In dit advies is de locatie ten opzichte van de Grotestraat (150 m) en de oever van de Maas (300 m) en de daarvan bekende archeologische waarden meegewogen.

Afbeelding 1.1 De ligging van het onderzoeksgebied op de topografische kaart van Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van Gemeente Cuijk heeft BAAC een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in plangebied “Merlet College” te Cuijk. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen bouw van woningen in het plangebied waarbij een gerede kans bestaat dat archeologische waarden vernietigd zullen worden.

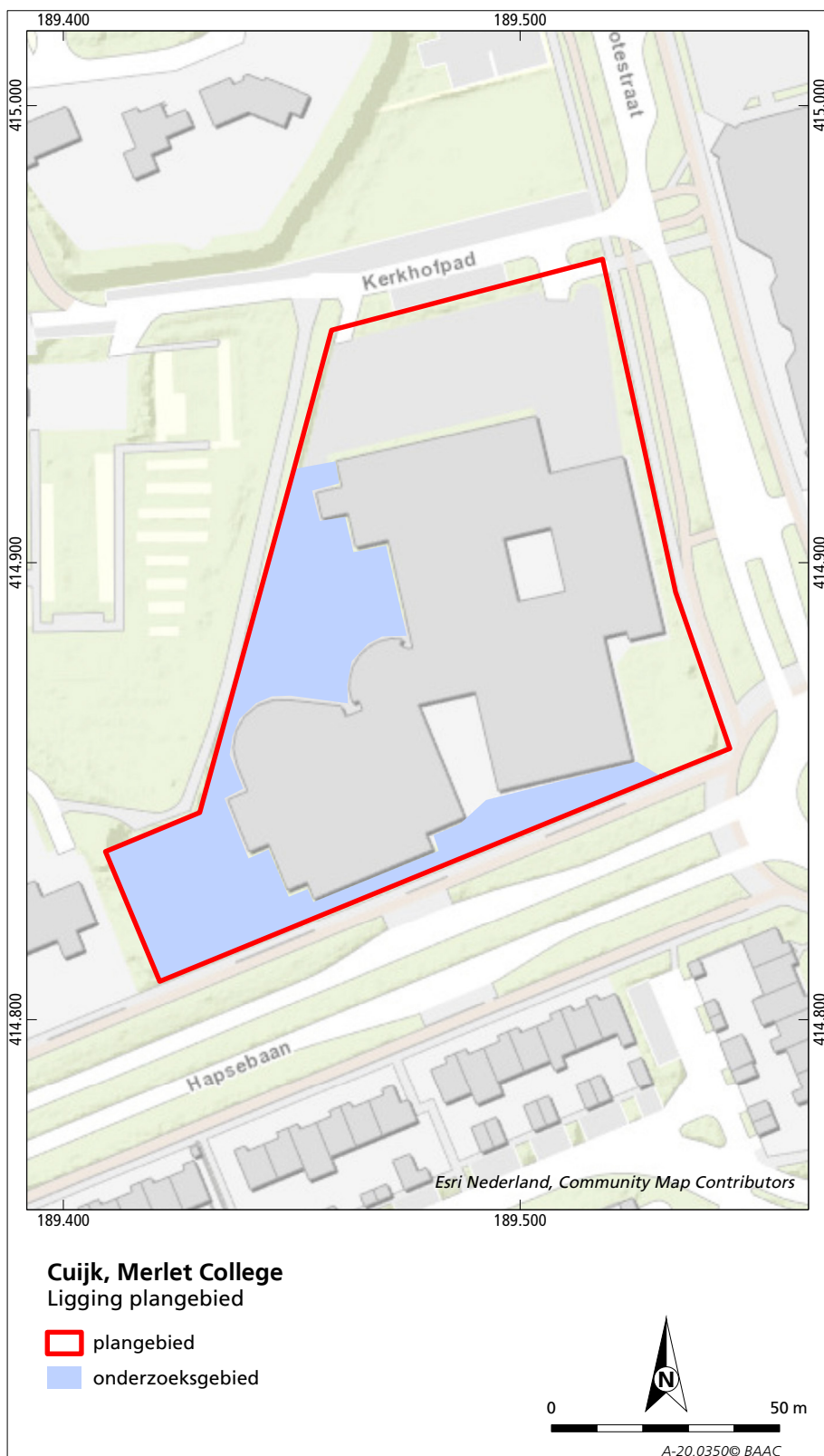
Voorafgaande aan het proefsleuvenonderzoek heeft in 2017 een bureau-onderzoek plaatsgevonden.² In het bureauonderzoek is vastgesteld dat voor het gehele plangebied een hoge verwachting voor archeologische resten uit de steentijd tot en met de nieuwe tijd geldt en voor allerlei complextypen (o.a. nederzetting, begraving, bestaansconomie, depot, infrastructuur).³ Naar aanleiding hiervan is in 2020 een booronderzoek uitgevoerd door ArcheoPro.⁴ Op basis van dit onderzoek is gesteld dat een groot deel van het plangebied uit een overstromingspakket bestaat met daarboven een dik pakket geroerde grond dat waarschijnlijk is ontstaan bij het bouwrijp maken van het terrein, voorafgaande aan de bouw van het Merlet College. In het zuiden van het plangebied bestaat de bodem echter uit dekzand met op sommige plekken een deels intacte bodem waarin bovendien houtskool is aangetroffen. Daarom moet hier rekening gehouden worden met de eventuele aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten. Op basis van deze gegevens is het onderzoeksgebied aangegeven, dat op donderdag 10 december 2020 door middel van dit proefsleuvenonderzoek is onderzocht. Daarbij is in het westen van het onderzoeksgebied een dik overstromingspakket aangetroffen. In het zuidenwesten van het onderzoeksgebied is een dik pakket verbruind lemig zand aangetroffen met tal van archeologische indicatoren. In het sporenvak onder de verbruiningslaag is een rechthoekige houtskoolrijke kuil gevonden uit de Romeinse tijd. Enkele decimeters naast deze kuil is een scherf aangetroffen uit de late bronstijd of vroege ijzertijd, evenals gebruikt natuursteen en een vuurstenen artefact uit het neolithicum of de bronstijd. In het zuidoosten is geen proefsleuf aangelegd vanwege kabels en leidingen met gevaarlijke inhoud.

Contactpersoon namens de opdrachtgever is dhr. N. van den Berg (The Missing Link). De bevoegde overheid voor dit project is Gemeente Cuijk. De gemeente werd hierbij vertegenwoordigd door mevr. F. Jurgens en later, tijdens de uitwerking van het project, door dhr. J. van Kampen. Het veldteam bestond uit dhr. S. van As (projectleider en senior KNA archeoloog), mevr. E. de Boo van Uien (KNA archeoloog) en Bas van de Weert (veldmedewerker). De graafmachine werd geleverd via Loonbedrijf Overvest B.V. Tijdens het veldonderzoek zijn geen specialisten ingezet.

² Kimenai & Ball 2017.

³ Kimenai & Ball 2017; Van den Berg 2020, 9.

⁴ Exaltus 2020.

Afbeelding 1.2 Het onderzoeksgebied (blauw) ten opzichte van het plangebied Merlet College (rood omlijnd).

1.2 Ligging en aard van het terrein

Het plangebied ligt in het zuiden van de bebouwde kom van Cuijk (zie afb. 1.1 en 1.3). Het terrein wordt aan de noordzijde begrensd door het Kerkhofpad, aan de oostzijde door de Grotestraat, aan de zuidzijde door de Hapsebaan en aan de westzijde door Begraafplaats Cuijk. Het plangebied was tot kort voor het onderzoek voor een groot deel bebouwd. Dit was de voormalige locatie van het Merlet College. Het onderzoeksgebied (afb 1.2, blauw) beperkt zich tot het voormalige schoolplein, omdat op basis van het booronderzoek gesteld is dat de schoolgebouwen de grond te diep hebben verstoord. Bij aanvang van het onderzoek waren de schoolgebouwen gesloopt en was het braakliggende terrein geëgaliseerd. De oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 3204 m². Het proefsleuvenonderzoek heeft een dekking van 10%: 320 m² is onderzocht.

Afbeelding 1.3 Foto van het plangebied, bij aanvang van het onderzoek.

1.3 Administratieve gegevens

Locatiegegevens	
provincie	Noord-Brabant
gemeente	Cuijk
plaats	Cuijk
toponiem	plangebied Merlet College
RD-coördinaten	(vier hoekpunten)
kaartblad	46A
oppervlakte plangebied	3204 m ²
oppervlakte onderzoeksgebied	320 m ²
Projectgegevens	
projectnummer	A-20.0350
type onderzoek	proefsleuvenonderzoek (IVO-p)
Archis-zaakidentificatienr.	4924082100
opdrachtgever	Gemeente Cuijk
adviseur namens opdrachtgever	The Missing Link Dhr. N. van den Berg 2 ^{de} Daalsedijk 6A 3551 EJ Utrecht
projectleider BAAC	Dhr. S. van As
bevoegde overheid	gemeente Cuijk Mevr. F. Jurgens/ dhr. J. van Kampen Louis Jansenplein 1 5431 BV Cuijk
datum opdracht	23-11-2020
datum veldwerk	10-12-2020
datum conceptrapport	25-3-2021
datum goedkeuring conceptrapport	20-5-2021
datum definitief rapport	25-5-2021
beheer en plaats van vondsten en documentatie	Provinciaal Archeologisch Depot, provincie Noord-Brabant Dhr. R. Louer Waterstraat 16 5211 JD 's-Hertogenbosch
Vindplaatsgegevens	
complextype	Onbekend
datering	n.v.t.

1.4 Leeswijzer

Deze rapportage omvat de uitwerking van het proefsleuvenonderzoek in het plangebied Merlet College te Cuijk. Alvorens over te gaan tot de bespreking van de onderzoeksresultaten, worden in hoofdstuk 2 de landschappelijke, archeologische en historische achtergronden van het plangebied en de directe omgeving beschreven. Deze worden gevolgd door paragrafen met daarin de onderzoeksvragen en de werkwijze in het veld en van de uitwerking. De resultaten van het onderzoek komen aan de orde in hoofdstuk 4, 5 en 6. In deze hoofdstukken staat het landschap beschreven waarin het plangebied is gelegen, de sporen die zijn aangetroffen en het vondstmateriaal dat tijdens het veldwerk is verzameld. Het geheel zal in hoofdstuk 6 worden afgesloten met een synthese waarin de resultaten in relatie tot elkaar worden besproken en er aandacht is voor de relevantie van de vindplaats voor de regio. Vervolgens wordt de vindplaats gewaardeerd en wordt er een archeologisch advies geformuleerd over de vindplaats.

Achter in het rapport zijn de literatuurlijst en enkele bijlagen terug te vinden, zoals diverse lijsten en overzichten en de beantwoording van de onderzoeksvragen uit het PvE.

2 Onderzoekskader

Aan het plangebied is op basis van het archeologisch vooronderzoek een hoge archeologische verwachting voor resten vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd toegekend.⁵ Het proefsleuvenonderzoek dat in deze rapportage wordt beschreven, heeft geresulteerd in een deels intacte bodem, een rechthoekige kuil uit de Romeinse tijd en vondsten uit de late prehistorie in het zuidwesten van het onderzoeksgebied. Het doel van de navolgende paragrafen is om dit gegeven in een context te plaatsen. Hierbij wordt gekeken naar de ligging van het plangebied in het landschap en ten opzichte van bekende archeologische resten in de directe omgeving. Ook wordt gekeken wat op basis van historisch kaartmateriaal of andere historische gegevens bekend is over bewoning en landgebruik binnen het plangebied. Deze gegevens zijn overgenomen uit het archeologisch vooronderzoek⁶ en waar nodig aangevuld met nieuwe gegevens.

De onderzoeksvragen die met het proefsleuvenonderzoek dienen te worden beantwoord en de nationale en regionale onderzoeksthema's zijn overgenomen in paragraaf 2.3. Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van en verantwoording voor de gehanteerde werkwijze en de keuzes die tijdens het veldwerk en de uitwerking zijn gemaakt.

2.1 Landschappelijke achtergrond

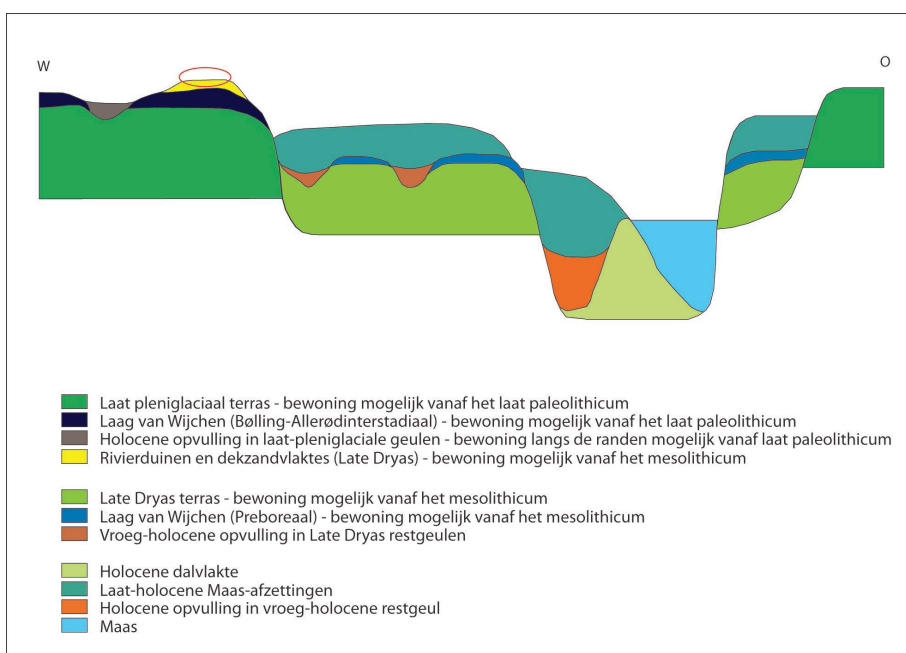
2.1.1 Algemeen⁷

Het Land van Cuijk ligt op een geomorfologisch scharnierpunt in het rivierenlandschap van Zuid-Nederland. Ten zuiden van Cuijk bevindt zich een relatief nauw Maasdal, ingeklemd tussen de Peelhorst in het westen en de stuwwal van Nijmegen en het Maasterrassenlandschap in het oosten.⁸ Ten westen van het Land van Cuijk bevindt zich het Maaslandschap waarin de rivier zich in verhouding tot het zuidelijk deel makkelijker lateraal kan verplaatsen en minder aan één vaste rivierloop gebonden is. Het regime van de rivier verandert bij dit scharnierpunt van insnijdend (verticale erosie) in het zuiden naar aggraderend (laterale accretie) in het westen. In het geologische verleden heeft ook de Rijn een rol gespeeld bij de totstandkoming van het Land van Cuijk. Hieronder zal globaal de ontstaansgeschiedenis van het landschap rond het onderzoeksgebied beschreven worden.

Geomorfologisch gezien ligt het Land van Cuijk in het oostelijke Maaslandschap van Noord-Brabant.⁹ Van der Beek & Isarin stellen dat, op grond van hun paleogeografische reconstructie, in het Land van Cuijk drie terrassen kunnen worden onderscheiden:¹⁰ het Laagterras, het X-terras en de huidige holocene

5 Kimenai & Ball 2017.
6 Kimenai & Ball 2017; Exaltus 2020.
7 Overgenomen uit Kimenai & Ball 2017, 14-16.
8 Buitenhuis *et al.* 1991.
9 Ibidem.
10 Van der Beek & Isarin 1990.

dalvlakte. De 'fluviatiele' geschiedenis laat zich in dit gebied als volgt omschrijven: het laagterras is in het Pleniglaciaal (27.000-13.000 jaar BP¹¹) opgebouwd door de vlechtende Rijn en Maas. De riviervlakte is dan ongeveer 10 km breed. Tijdens het Pleniglaciaal begon tussen circa 13.000 en 10.800 BP de erosie van het Laagterras (dat gevormd was in het Pleniglaciaal). De waterafvoer is geconcentreerd in een aantal meanderende hoofdgeulen die zich sterk insnijden. De overige geulen verkeren in een fase van verlanding. In het Bølling-Allerød Interstadiaal (circa 13.000 tot 10.800 BP) en in de periodes wordt door een meanderend riviersysteem een leemlaag (de Laag van Wijchen) afgezet. Het X-terras wordt in de Late Dryas gevormd (ca. 10.800 tot 10.000 BP) en omvat een dalvlakte van een vlechtend riviersysteem met een breedte van zo'n 2,5 km. De Maas is in deze periode een vlechtende rivier.

Afbbeelding 2.1 Lithogene-tisch profiel, schematische weergave van het noord-oostelijke deel van de gemeente Cuijk. Naar De Bont en Maas 2005, met aanpassingen door L. Tebbens (BAAC). Met de rode contour is globaal de ligging van het plangebied weergegeven.¹²

Door opvulling van de insnijdingen uit de Allerød-periode en laterale erosie ontstaat een nieuwe dalvlakte, die bij de vroeg-holocene insnijding werd omgevormd tot terras (het X-terras). De tweede helft van de Late Dryas, die koud en droog was, is de belangrijkste periode geweest voor verstuing. Hierbij werd het rivierzand uit drooggevalen rivierbeddingen opgestoven door wind uit overwegend westelijke richting. In tegenstelling tot de rivierduinen aan de oostkant van de Maas in Noord-Limburg en in het Land van Maas en Waal, bereikten de rivierduinen in het Land van Cuijk niet zulke grote hoogten. Ook onder de oude kern van Cuijk en op diverse locaties daar omheen, zoals de hoge kop Het Zand in het noorden van het plangebied, is waarschijnlijk dergelijk rivierduinzand in deze periode opgestoven. Dit zand wordt gerekend tot de Afzettingen van Delwijnen van de Formatie van Kootwijk.

11 BP (Before Present) is het werkelijke aantal jaren voor 1950 n. Chr.

12 Overgenomen uit Kimenai & Ball 2017.

In het Preboreaal (ca. 10.000 tot 9.000 BP) snijdt de Maas zich diep in haar bedding in. In de holocene dalvlakte stroomt sinds het vroeg-Preboreaal de meanderende Maas. In het huidige Land van Cuijk is dit dal maximaal 500 m breed.¹³ De Maas concentreert in deze periode haar waterafvoer in één geul. Sinds het Preboreaal zal de Maas, net als tegenwoordig, periodiek hoogwaters hebben gekend, waarbij vooral de laag liggende gebieden onderliepen en de hogere delen en terrassen droog bleven.

Uit het bovenstaande kunnen we het volgende constateren: de centrale landschapsvormende factoren in en rond het onderzoeksgebied zijn enerzijds de erosie van de zich insnijdende en lateraal verplaatsende hoofdgeulen door de tijd en anderzijds de afzetting van sediment buiten de geulen. Als toegevoegde landschapsvormende factor gelden de eolische afzettingen (rivierduinzanden) die tijdens de Late Dryas vanuit de vlechtende riviervlakte op de hogere terrasrestruggen werden afgezet, en die dus vaak de hoge gronden in de microregio vormen.

Dergelijke hoge plaatsen vormden direct langs de Maas belangrijke woonlocaties, zowel in prehistorische als in historische tijden, die vaak ook bij hoogwater relatief veilig en droog waren. Eén en ander wordt geïllustreerd door foto's, genomen tijdens de hoogwaters van 1920 en 1926. Delen van het centrum van Cuijk zijn dan nog droog, terwijl grote delen van het achterland onder water staan. Dat niet alle delen van de hoge gronden direct langs de Maas gespaard bleven tijdens hoogwater wordt aangetoond door foto's van dezelfde overstromingsperiodes ter hoogte van de huidige Markt. Daarop is duidelijk te zien dat delen zijn weggeslagen. Ook tijdens het onderzoek Grotestraat-Bergbezinkbassin is gebleken dat delen van hoger gelegen gronden ter hoogte van Het Zand zijn verspoeld. De Maas bleef dus tot relatief kort geleden het landschap beïnvloeden.

2.1.2 Plangebied¹⁴

■ *Geomorfologische kaart*

Op de geomorfologische kaart van Nederland (afb. 2.2) is het plangebied weliswaar niet gekarteerd, maar door extrapolatie van het omliggende, wel gekarteerde gebied kan worden aangenomen dat het plangebied in een zone met terraswelingen (legenda-eenheid 3L28) met daar doorheen geulen (legenda-eenheid 2R10) ligt.¹⁵

■ *Bodemkaart*

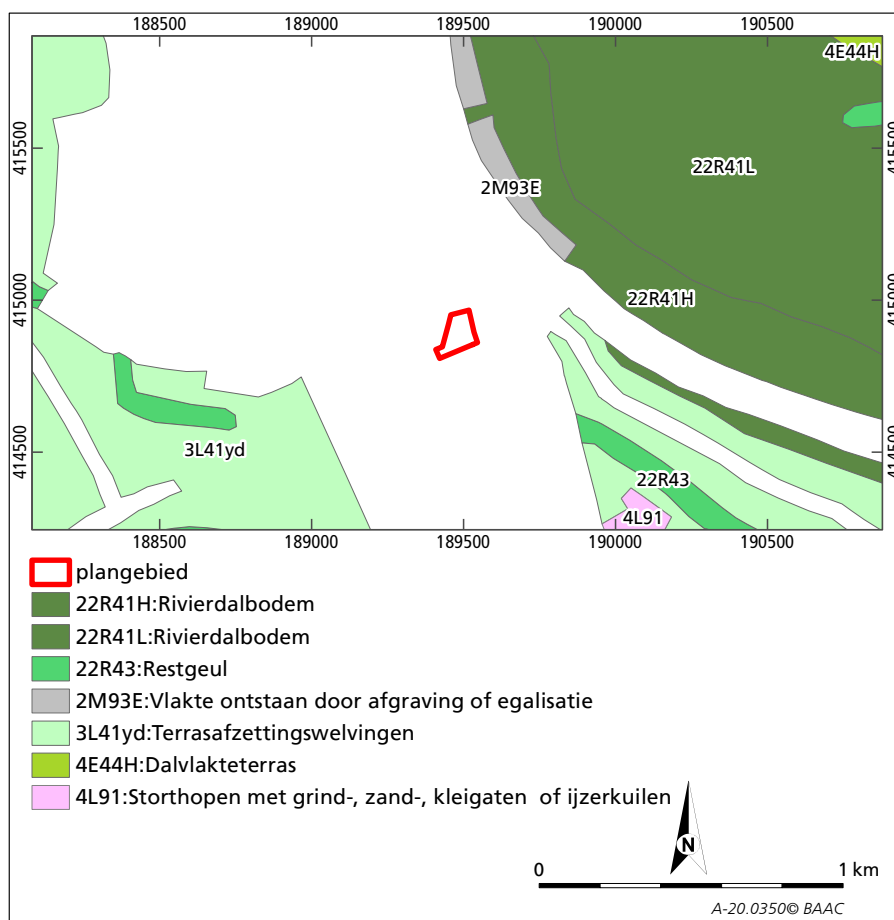
Op de bodemkaart van Nederland¹⁶ is het plangebied vanwege de oorspronkelijke ligging buiten de bebouwde kom van Cuijk wel geclassificeerd (afb. 2.3). Volgens de bodemkaart komen in het plangebied ooivaaggronden voor (Krd1), die zich hebben ontwikkeld in lichte zavel (Hochflutlehm). Ooivaaggronden zijn kalkrijke of kalkloze klei-, leem- of zavelgronden met een dunne humushoudende bovengrond (A-horizont tot 30 cm). Deze lichtbruin tot bruingrijs gekleurde A-horizont ligt op een bruine, goed gehomogeniseerde en poreuze Bw-horizont. Daaronder bevindt zich de licht gekleurde en soms nog sterk

13 Van der Beek & Isarin 1990, fig. 13.

14 Uit Kimenai & Ball 2017.

15 Geomorfologische kaart van Nederland.

16 Bodemkaart van Nederland.

Afbeelding 2.2 Het plangebied geprojecteerd op de geomorfologische kaart.

textureel gelaagde ondergrond die nog weinig door bodemvorming is veranderd (C-horizont).

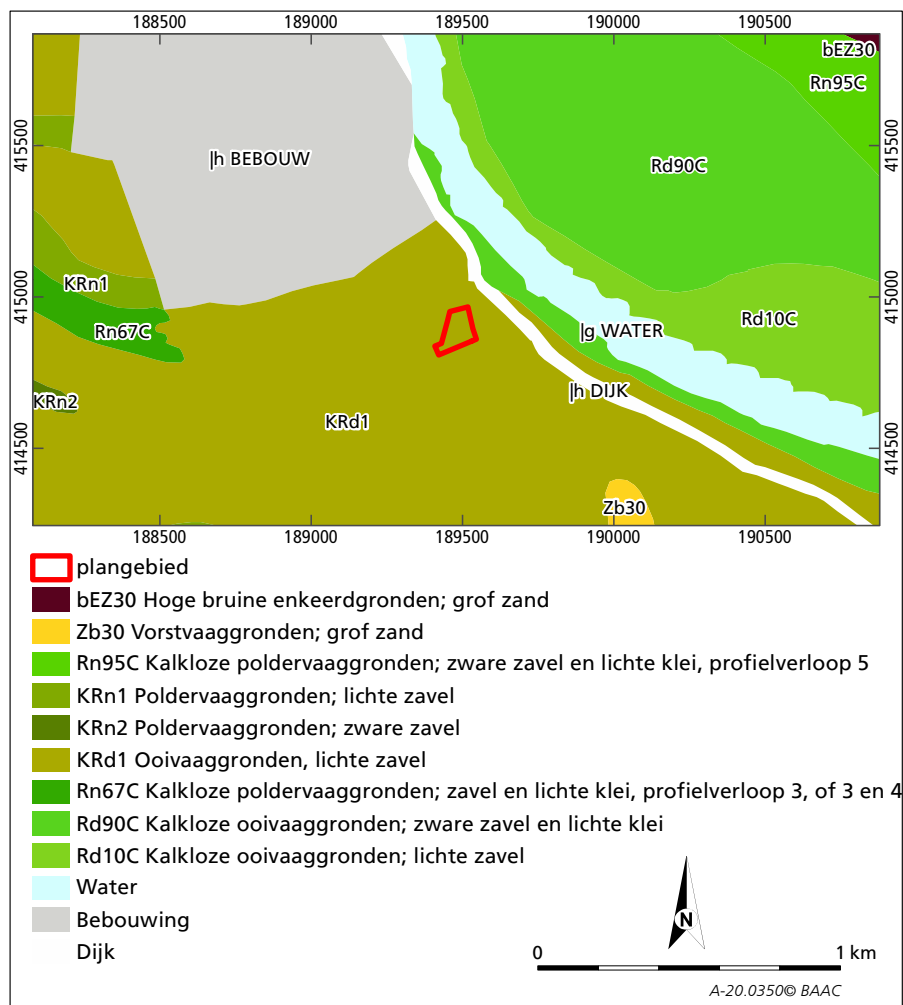
De grondwaterstand is meestal laag. Het grootste deel van het terrein valt in een goed-ontwaterde zone die gekarteerd is onder grondwatertrap VIII. Dit wil zeggen dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand op meer dan 140 cm beneden maaiveld ligt. Voor het noordelijke deel van het terrein is geen grondwatertrap vastgesteld. In het uiterste oosten van het plangebied, ten oosten van de Grotestraat, is sprake van een dijk, waarvoor ook geen grondwatertrap is vastgesteld. Verwacht mag worden dat de grondwaterstand hier niet verschilt van het gebied ten westen van de dijk.

■ Het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, afb. 2.4) is te zien dat het plangebied relatief hoog ligt. Deze hoge ligging zou het gevolg kunnen zijn van op-hoging, zo wordt gesteld in Kimenai & Ball (2017).¹⁷ Binnen het plangebied is de maaiveldhoogte overal nagenoeg gelijk. Deze ligt steeds rond de 11,8 à 11,85 m + NAP. Het geëgaliseerde karakter is typerend voor een bebouwd terrein. Ook mede vanwege de relatief kleine schaal van het terrein is de hoogtekaart binnen het plangebied weinig betekenisvol. De data van het AHN zegt in dit geval ook weinig over het paleoreliëf van landschappen die met eventueel aanwezige vindplaatsen zouden samenhangen.

¹⁷ Kimenai & Ball 2017, 17.

Afbeelding 2.3 Uitsnede van de bodemkaart van Nederland (bron: Bodemkaart van Nederland).

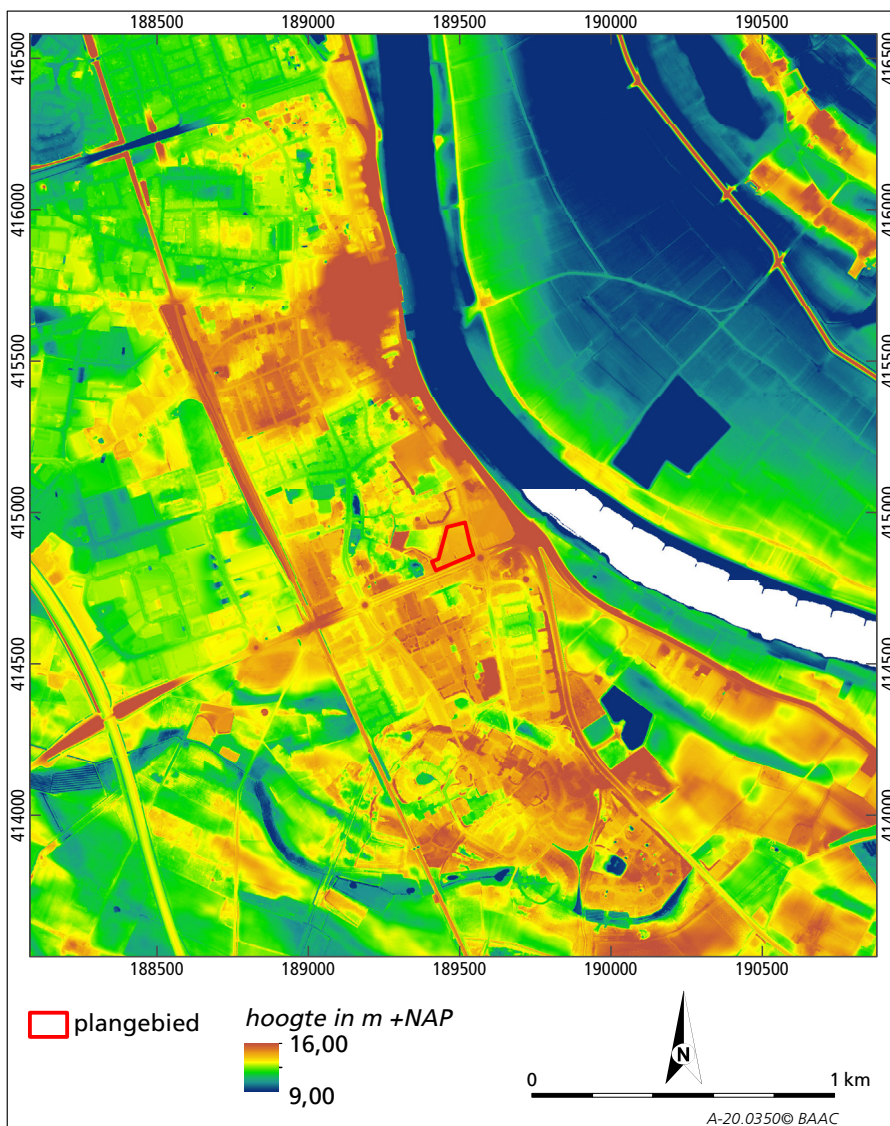
■ Booronderzoek¹⁸

Uit de resultaten van het met een guts verrichte verkennende booronderzoek (18 verkennende boringen) blijkt dat de bodem binnen het grootste deel van het plangebied uit een overstromingspakket (niet gedateerd)¹⁹ bestaat dat is opgebouwd uit sterk kleiig zand en sterk zandige klei met direct daarboven een dik pakket geroerde grond dat waarschijnlijk is ontstaan bij het bouwrijp maken van het terrein voorafgaande aan de bouw van de schoolgebouwen. In het zuiden van het plangebied bestaat de bodem uit dekzand waarin plaatselijk podzolvorming lijkt te hebben plaatsgevonden. Vooral in de zuidwesthoek²⁰ van het plangebied is een nog grotendeels intacte dekzandbodem aangetroffen waarin plaatselijk houtskool voorkomt. Hier is de bodem over het algemeen ook aanmerkelijk minder diep verstoord dan op de overige delen van het plangebied.

18 Gebaseerd op Exaltus 2020.

19 Er is geen datering van deze laag, maar volgens Exaltus 2020 betreft dit pakket waarschijnlijk de laag van Wijchen, die is gevormd als een overstromingsafzetting.

20 Exaltus 2020 vermeldt hier de zuidoosthoek, maar op basis van zijn boorgegevens en advieskaart komt steeds de zuidwesthoek naar voren (o.a. Exaltus 2020, 14, figuur 9).

Afbeelding 2.4 Ligging van het plangebied op de AHN (bron: AHN.nl).

2.2 Bewoningsgeschiedenis

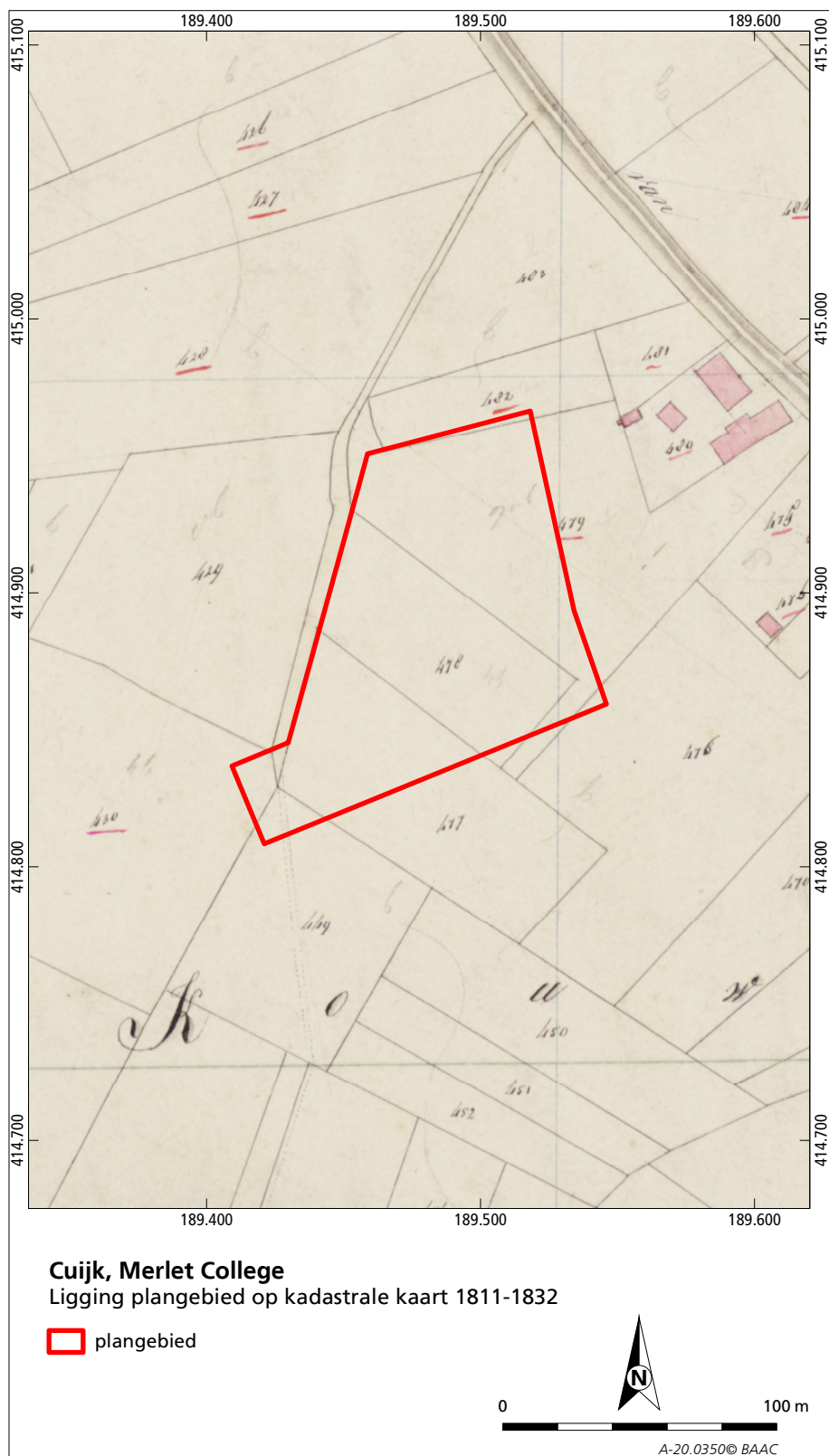
2.2.1 Inleiding

Kimenai & Ball hebben in 2017 een zeer uitgebreid bureauonderzoek uitgevoerd waarbij het terrein van het Merlet College deel uitmaakte van het destijds onderzoeksgebied. Deze paragraaf behandelt de hoofdpunten van het archeologische en historisch kader. De hoofdpunten zijn bijna geheel overgenomen uit dit bureauonderzoek en waar mogelijk geactualiseerd.²¹ Uit het tot nu toe uitgevoerde onderzoek blijkt dat het Maasdal bij Cuijk een zichtbare, continue gebruiks- en bewoningsgeschiedenis kent vanaf het laat paleolithicum/mesolithicum.²² De aantrekkingskracht van Cuijk en omgeving is gebaseerd op de gunstige morfologische ligging op een knooppunt van land- en waterwegen, zoals een oversteekplaats in de Maas en de overgang van een ingesneden rivierdal naar een breed uitwaaiend riviersysteem. Uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum (35.000 – 5300 v. Chr.) zijn binnen de gemeente Cuijk diverse vuurstenen artefacten en enkele haardkuilen bekend van rondtrekkende jagers en verzamelaars. Uit het neolithicum (5300 tot 2000 v. Chr.) zijn zowel tijdelijke jacht- en/of verzamelaarskampementen als nederzittingslocaties bekend. Bekende vindplaatsen liggen onder andere in de microregio Linden²³, Cuijk-De Nielt²⁴ (kuilen, aardewerk en bewerkt vuursteen) en in het centrum van Cuijk (grafheuvels en vlakgraven met Klokbeek-aardewerk). In deze periode werden boerderijen gebouwd, akkers aangelegd en heeft men gronden voor het houden van vee. De invloed van de mens op de natuur was destijds nog bescheiden. Gedurende de bronstijd en de ijzertijd (2000 tot 12 v.C.) ontstonden grootschaligere nederzittingsarealen met daarbij akkers en grafheuvels of grafvelden. De invloed van de mens op het landschap wordt in deze periode duidelijk zichtbaar. Voorbeelden van nederzettingen uit deze perioden zijn onder andere aangetroffen bij de Heeswijkse Kampen²⁵, De Nielt, Groot Heiligenberg²⁶ en Vossenhol.²⁷ Bewoningsresten zijn ook ontdekt bij onderzoek aan de Grotestraat²⁸. Crematiegraven uit de late bronstijd en de ijzertijd kennen we onder meer uit onderzoek bij de St. Martinuskerk en van diverse locaties in de Heeswijkse Kampen. Bovendien is een inhumatiegraf uit de midden-ijzertijd op het terrein van Nutricia aangetroffen.²⁹

Gedurende de Romeinse tijd (12 v.C. tot 450 n.C.) lag Cuijk, destijds bekend onder de naam *Ceuclum*,³⁰ in de Romeinse grensprovincie *Germania Inferior*. *Ceuclum* lag langs de weg die Tongeren over Blerick met Nijmegen verbond en aan de weg naar Xanten die langs de Niers liep. *Ceuclum* bestond in de loop van de 1^e eeuw tot en met ten minste een deel van de 3^e eeuw uit een *vicus*. Mogelijk was in de 1^e eeuw een militair fort aanwezig. In de 4^e eeuw is een *castellum* (militaire legerplaats) gebouwd, evenals een brug over de Maas. Tijdens archeologisch onderzoek zijn behalve de resten van het *castellum* en de brug ook onder andere een badhuis³¹ en tempels aangetroffen.³²

Van het vroegmiddeleeuwse Cuijk wordt verondersteld dat het bestaat uit verspreid liggende gebouwen rond het verlaten *Castellum*. In de 12^e/13^e eeuw heeft het centrum van Cuijk zich ontwikkeld tot een burcht waar de heren van Cuijk zetelden. Bij opgravingen in andere centrumlocaties zijn uit deze

- 21 Voor een volledig beeld van prehistorie tot moderne tijd ten opzichte van het plangebied: Kimenai & Ball 2017, 21-42. Zie ook Habermehl & Van Renswoude 2017.
- 22 Koeling 2002.
- 23 Verhart & Wansleebe 1990, 1992.
- 24 Habermehl & Van Renswoude 2017.
- 25 O.a. Ball, Arnoldussen & Van Hoof 2001; Ball & Heirbaut 2005; Roessingh & Vanneste 2009.
- 26 Janssens 2010.
- 27 Ook bekend als Padbroek-Vossenhol. Archis 3, zaakidentificatie 2870213100, opgravingen van het RMO; Koeling 2014.
- 28 Habermehl & Van Renswoude 2017; Van Enkevort & Thijssen 1998; Elbers e.a. 1992.
- 29 Kimenai & Ball 2017, 21-42.
- 30 Van Berkel en Samplonius 2006.
- 31 Kimenai & Ball 2017, 22.
- 32 Ball & Heirbaut 2005, 13; De Ridder 1994.

Afbeelding 2.5 Uitsnede van het kadastrale minuutplan, opgetekend tussen 1811 en 1832. De rode lijn geeft het plangebied aan.

periode de resten van een tufstenen keldermuur gevonden. Op basis hiervan mag worden aangenomen dat het bewoningscentrum zich concentreerde rond het centraal kerkelijke en bestuurlijke machtscentrum, waarbinnen de handel op de Maas een belangrijke rol speelde. In de nieuwe tijd (1500-1850 na Chr.) en in de nieuwste tijd (vanaf 1850 na Chr.) ontwikkelt Cuijk zich tot regionaal agrarisch industrieel centrum. Belangrijke activiteiten zijn de leerbewerking en de vleesverwerking. Hieronder wordt dieper ingegaan op enkele kaarten en archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied.

2.2.2 Historie

Om een beeld te vormen van het historisch gebruik van het plangebied vormt historisch kaartmateriaal een goed uitgangspunt. Kimenai & Ball (2017) hebben uitgebreid onderzoek gedaan naar meerdere kaarten die terug gaan tot de 19e eeuw en in één geval zelfs tweede helft van de 18e eeuw. Deze paragraaf behandelt beknopt hun bevindingen die relevant zijn voor het plangebied Merlet College.

Uit die kaarten blijkt dat net ten oosten van het plangebied, aan de westzijde van de Grotestraat, als sinds de 18e eeuw een erf is aangegeven. Deze bewoning staat ook op het kadastrale minuutplan van 1811- 1832 (afb. 2.5). De zone ten westen daarvan lijkt in deze periode in gebruik is als bouwland. Op deze kaart is te zien dat de huidige Grotestraat is weergegeven als de 'Weg van Cuijk naar St. Agatha'. De weg ligt op een dijk. Flankerend aan de westzijde van het plangebied is een zuidwestelijke aftakking van de Grotestraat opgetekend die dood lijkt te lopen, maar mogelijk ging de weg hier over in een kleiner pad dat niet op de kaart is gezet. Op de kaart van 1893 is namelijk te zien dat deze straat wel doorloopt en aftakt naar het westen en naar het zuiden (afb. 2.6). Dit staat op de kaart aangegeven als toponiem 'Het Hagelkruis'. Kimenai & Ball (2017) tonen aan dat deze naam al aangegeven staat op de Trancotkaart uit 1804. Daarop zijn diverse wegen aangegeven die aftakken vanaf de Grotestraat en samenkomen bij het Hagelkruis direct ten westen van het plangebied. Een hagelkruis is een wegwijk dat geplaatst werd bij kruispunten van landwegen.

In de 20^e eeuw wordt het terrein nog lang ontzien terwijl Cuijk zich volop ontwikkelt. Maar aan het einde van de jaren '80 wordt in het plangebied het Merletcollege gebouwd. Kort voor aanvang van dit proefsleuvenonderzoek werd het schoolgebouw gesloopt.

2.2.3 Archeologie³³

Zowel het centrum als het buitengebied van Cuijk is rijk aan archeologische vondsten. In en rondom Cuijk kennen we sporen en artefacten die dateren vanaf het laat-Paleolithicum tot en met de postmiddeleeuwse periode. Vooral vindplaatsen uit de metaaltijden en de Romeinse tijd zijn talrijk. Rondom het hier behandelde plangebied spelen vooral Romeinse en middeleeuwse vindplaatsen een rol, maar ontbreekt het bepaald niet aan sporen en vondsten uit de prehistorie. Het centrum van Cuijk is archeologisch voornamelijk bekend geworden door verschillende opgravingscampagnes, door de meldingen die voortkomen uit schatgraverij en door de oplettendheid van lokale archeologen bij bouwwerkzaamheden.

33 Overgenomen uit Kimenai & Ball 2017, 31-45.

Afbeelding 2.6 Uitsnede van de topografische kaart van 1893. De rode lijn geeft het plangebied aan.

■ *Beleid*

Over het algemeen zijn in Nederland op verschillende niveaus (landelijk, provinciaal, regionaal en gemeentelijk) archeologische (verwachtings-)kaarten opgesteld. Het huidige beleid, dat van toepassing is op het plangebied, is gebaseerd op de gemeentelijke archeologische beleidskaart (afb. 2.7).³⁴ Hierop is het gebied gekarteerd als 'waarde – archeologie 5'. In het bijbehorende archeologisch beleidsplan is te lezen dat voor deze gebieden een hoge archeologische verwachting geldt. In het beleidsplan is vastgelegd dat voor ontwikkelingen met een oppervlakte groter dan 2500 m² en een diepte groter dan 50 cm beneden maaiveld, een onderzoek naar de aanwezigheid van archeologische waarden noodzakelijk is.

■ *Archeologische monumenten*

In de directe omgeving van het plangebied ligt een terrein die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als monument is aangemerkt (zwarte omlijning, afbeelding 2.7, tabel 2.1). Het gaat om AMK terrein 15716: terrein met sporen van bewoning uit het Midden- en Laat Neolithicum, de Brons- en IJzertijd, de Romeinse periode en de Vroege- en Late Middeleeuwen. Bovendien een Romeinse fortificatie en de Motte van de Heren van Cuijk. Wat verder weg, maar nog binnen straal van een kilometer ten opzichte van het plangebied, zijn nog twee monumenten te vinden. Het betreft de volgende monumenten:

AMK-terrein	Afstand tot plangebied	Status	Datering	Opmerkingen
9389	900 m west	hoge archeologische waarde	Romeinse tijd, vroege middeleeuwen	Grafveld uit de Romeinse tijd/vroege middeleeuwen.
13979	750 m noord	zeer hoge archeologische waarde, beschermd	Laat-Romeinse tijd	Resten van een brug uit de Romeinse tijd
15716	300 m noord	hoge archeologische waarde	midden neolithicum A-late middeleeuwen, Romeins	Terrein met sporen van bewoning uit het Midden- en Laat Neolithicum, de Brons- en IJzertijd, de Romeinse periode en de Vroege- en Late Middeleeuwen. Bovendien een Romeinse fortificatie en de Motte van de Heren van Cuijk.

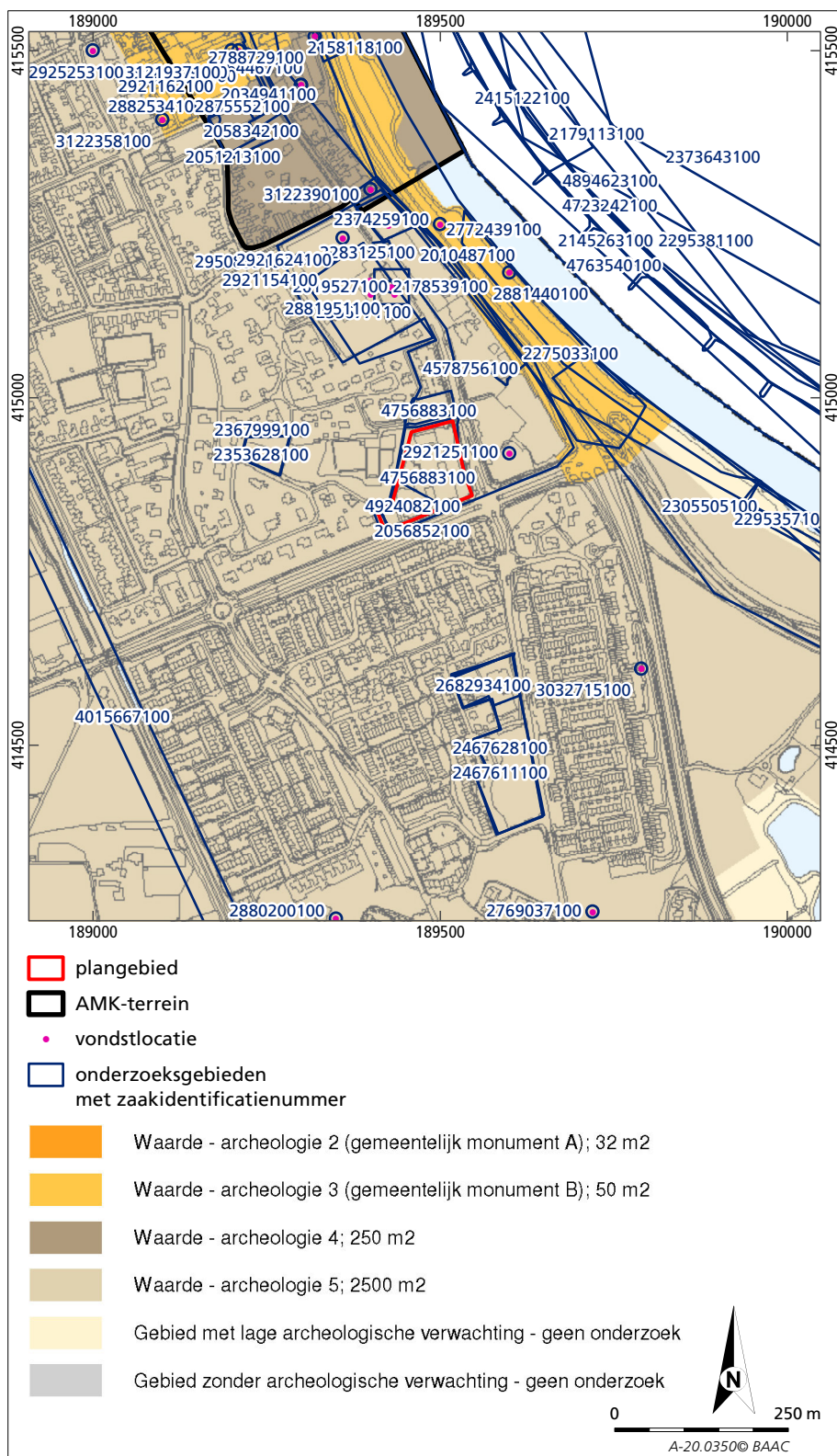
Tabel 2.1 AMK-terreinen in de omgeving van het plangebied.

■ *Archeologische onderzoeken*

Zoals al uit voorgaande paragrafen is gebleken, is binnen de bebouwde kom van Cuijk is in het verleden een groot aantal archeologische onderzoeken uitgevoerd (zie afb. 2.7). Deze variëren van kleinschalige booronderzoeken tot opgravingen. In Kimenai & Ball 2017 is een lijst opgenomen van onderzoeken die vlakbij het plangebied hebben plaatsgevonden. Het zou te ver voeren de resultaten van alle onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied (binnen een straal van 500 m) hier nog eens te bespreken. In Cuijk hebben sinds dit bureauonderzoek van 2017 meerdere onderzoeken plaatsgevonden. Geen daarvan bevonden zich in een straal van 500 m rondom het plangebied.³⁵ Het eerstvolgende onderzoek is het boorproject voorafgaand aan de proefsleuven binnen plangebied Merlet College, in november 2020 (Archis zaakidentificatienummer 4756883100).

34 Archeologische beleidskaart gemeente Cuijk 2009. Voor het Maasdal is een regionale archeologische verwachtingskaart opgesteld. Het plangebied valt hier buiten.

35 archis.cultureelerfgoed.nl

Afbeelding 2.7 Archismeldingen en archeologische monumenten, geprojecteerd op de archeologische beleidskaart van de gemeente Cuijk.

De bekendste archeologische resten uit het centrum van Cuijk stammen uit de Romeinse tijd. Cuijk was in een groot deel van de Romeinse tijd een belangrijk regionaal centrum. De nederzetting uit die periode heette *Ceuclum*, zoals vermeld staat op de *Tabula Peutingeriana*, een middeleeuwse kopie van een Romeinse wegenkaart. De *vicus* uit de Romeinse tijd ligt enkele honderden meters ten noorden van het huidige plangebied.³⁶ Behalve de militaire en burgerlijke gebouwen uit de Romeinse tijd zijn in en nabij het huidige centrum van Cuijk ook grote hoeveelheden begravingen uit die periode bekend. Voor de inkadering van dit onderzoek is het relevant om het Romeinse grafveld van *vicus Ceuclum* nog kort te benoemen (zie resultaten hoofdstuk 3 en conclusie hoofdstuk 5):

■ *Ligging van het grafveld*³⁷

Het grafveld van *Ceuclum* strekte zich uit langs het tracé van de Romeinse weg aan de zuidzijde van de militaire en burgerlijke nederzetting en loopt in ieder geval door tot vlakbij het plangebied. Het heeft daarmee een lengte van tenminste zo'n 500 m. Het is echter niet uitgesloten dat het grafveld zich nog veel verder uitstrekt, al dan niet aaneengesloten en daarom tot in, of zelfs voorbij plangebied Merlet College reikt. Direct ten zuiden van het Nutricia-parkeerterrein is namelijk recentelijk nog een graf opgegraven (zie hieronder), maar op zo'n anderhalve kilometer verder in zuidelijke richting zijn eveneens begravingen aanwezig. Tijdens het onderzoek op de locatie Messemaker, direct ten zuiden van de bebouwde kom van Cuijk, zijn eveneens aanwijzingen voor Romeinse begravingen aangetroffen.³⁸ Hieruit blijkt dat groepen graven zich ook nog ten zuiden van het nu bekende grafveldareaal zullen bevinden, al behoren zij mogelijk tot andere grafvelden/grafgroepen. Archeologisch onderzoek binnen plangebied Merlet College kan een aanmerkelijke bijdrage leveren aan de kennis van het grafveld. Opvallend is dat het grafveld op verschillende plaatsen ten westen van de huidige Grotestraat is waargenomen, maar niet bij onderzoek dat ten oosten daarvan is uitgevoerd.³⁹ Het lijkt er dus op dat toen het grafveld in gebruik was, er sprake was van een duidelijke begrenzing van de zone waar begraven kon/mocht worden. Het is niet duidelijk of deze begrenzing al dan niet fysiek in het landschap aanwezig was. Uit onderzoek is gebleken dat zich binnen het grafveld tussen de zones met begravingen ook anders ingerichte of lege zones bevinden. Bij een verkennend onderzoek naast de huidige Markt, middenin het bekende areaal van het grafveld, zijn in de vijf daar gegraven proefsleuven een aanzienlijke hoeveelheid losse vondsten, een aantal paalsporen, een ondiepe kuil en een greppel gekarteerd.⁴⁰ Graven zijn hier echter vooralsnog niet aangetroffen.⁴¹

36 Kimenai & Ball 2017, 34-35.

37 Gebaseerd op Kimenai & Ball 2017.

38 Geraeds 2006.

39 Kemme 2014 (2374259100), Ball 2006 (2034941100).

40 Ball & Heirbaut 2005 (2051213100).

41 Het is dan ook de vraag of we hier met slechts één groot grafveld, of meerdere kleinere en ruimtelijk gescheiden grafvelden te maken hebben.

2.2.4 Archeologische verwachting

Het bureauonderzoek uit 2017 heeft geresulteerd in een gespecificeerde archeologische verwachting van een onderzoeksgebied waartoe ook het Merlet College behoort. Samenvattend kan de archeologische verwachting als volgt worden omschreven⁴²:

Tabel 2.2 Verwachtings-
schema.

Periode	Verwachting	Toelichting
Prehistorie	Hoge verwachting	De hoge verwachting geldt voor alle periodes (steentijd-ijzertijd), voor de relevante complextypen voor het gehele plangebied uit het bureauonderzoek. ⁴³ Eventueel aanwezige paleolithische resten zullen zich bevinden op relatief grote diepte.
Romeinse tijd	Hoge verwachting	De hoge verwachting geldt voor alle relevante complextypen en voor het voor het gehele plangebied uit het bureauonderzoek. ⁴⁴ Voor het grafveld geldt dat dit zich waarschijnlijk beperkt tot de zone ten westen van de Grotestraat. Bewoningssporen kunnen in het gehele plangebied aanwezig zijn. Het Romeinse wegtracé loopt van noord tot zuid door het plangebied. De aanwezigheid van zijwegen behoort tot de mogelijkheden.
Middeleeuwen	Hoge verwachting	De hoge verwachting geldt voor alle complextypen en voor het voor het gehele plangebied uit het bureauonderzoek. ⁴⁵
Nieuwe tijd	Hoge verwachting	De hoge verwachting geldt voor alle relevante complextypen en voor het gehele plangebied uit het bureauonderzoek. ⁴⁶ In het bijzonder dienen de erven die op kaartmateriaal vanaf de tweede helft van 18e eeuw te zien zijn, genoemd te worden.

Ter plaatse van het voormalige schoolgebouw is waarschijnlijk sprake van verstoring op grote schaal. Ondiepe sporen zullen waarschijnlijk zijn verdwenen. Diepere sporen kunnen nog wel aanwezig zijn. De verwachting kan voor dit deel van het plangebied worden bijgesteld naar laag. Het booronderzoek uit 2020⁴⁷ lijkt dit gegeven ter plaatse van de voormalige bebouwing te bevestigen. In het zuiden van het plangebied bestaat de bodem echter uit dekzand met op sommige plekken een deels intacte bodem waarin bovendien houtskool is aangetroffen. Daarom moet hier rekening gehouden worden met de eventuele aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten.⁴⁸

- 42 Kimenai & Ball 2017, 55.
- 43 Kimenai & Ball 2017.
- 44 Kimenai & Ball 2017.
- 45 Kimenai & Ball 2017.
- 46 Kimenai & Ball 2017.
- 47 Exaltus 2020.
- 48 Van den Berg 2020, 10.

2.3 Onderzoeksvragen

In het programma van eisen (PvE) is het doel en de vraagstelling geformuleerd⁴⁹:
“Het doel van het proefsleuvenonderzoek is het bevestigen of uitsluiten van de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied, om de opgestelde archeologische verwachting te toetsen en eventueel aan te vullen. Indien archeologische resten aanwezig blijken is het doel om deze vrij te leggen, te documenteren, veilig te stellen, te ontsluiten (rapporteren) en toegankelijk te maken. Archeologische sporen worden doelgericht onderzocht om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.”

Deze onderzoeksvragen zijn als volgt in het PvE geformuleerd:

“De belangrijkste vraagstelling betreft het toetsen van de archeologische verwachting. De vraagstelling is vertaald in een serie onderzoeksvragen:

- 1 Welke en hoeveel vindplaatsen zijn in het onderzoeksgebied te herkennen?*
- 2 Wat is per archeologische site in het onderzoeksgebied:*
 - a. de ligging (inclusief diepteligging)*
 - b. de geologische en/of bodemkundige eenheid*
 - c. de omvang (inclusief verticale dimensies)*
 - d. het type en de functie van de sites of off-site-patronen*
 - e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)*
 - f. Wat is, indien aanwezig, de ouderdom van de cultuurlaag?*
 - g. de vondst- en sporendichtheid*
 - h. de stratigrafie voorzover aanwezig*
 - i. de ouderdom, periodisering, typochronologische classificatie*
 - j. wanneer zijn de vindplaatsen in onbruik geraakt?*
- 3 Hebben de archeologische waarden een relatie met uit de omgeving bekende archeologische of historische locaties en welke is dat?*
- 4 is sprake van (een) behoudenswaardige vindplaat(sen)?*
- 5 Welke gegevens over de aangetroffen vindplaatsen kunnen de archeologische kennis van de regio en Cuijk aanscherpen? Licht toe*
- 6 Wat is het belang van de vindplaats voor de lokale, regionale en nationale geschiedschrijving?*
- 7 Wat kunnen de uitkomsten van het onderzoek zeggen over vergelijkbare terreinen in de omgeving?*
- 8 Indien er geen archeologische resten worden aangetroffen, wat is de reden voor de afwezigheid van archeologische resten?*

⁴⁹ Van den Berg 2020, 22.

9 *Komen de resultaten van het onderzoek overeen met de archeologische verwachtingszone in het gemeentelijk beleid?*

10 *Heeft het huidige onderzoek consequenties voor de verwachtingskaart en de daaraan gekoppelde gemeentelijke beleidsadvieskaart?*

■ Gaafheid en conservering van de vindplaatsen

11 *Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?*

12 *In welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?*

■ Landschap en bodem

Dit aspect van het onderzoek omvat de bestudering van de landschappelijke context van de vindplaatsen in historische perspectief. Dit leidt tot de volgende vragen:

13 *Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied?*

14 *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de vindplaatsen (geologie, bodemkunde en geomorfologie)? Zijn er aanwijzingen voor stratigrafische hiaten, d.w.z. erosie of nondepositie, in de geologische profielopbouw ter plekke van de vindplaatsen?*

15 *Wat is de paleo-ecologische context van het onderzoeksgebied? Liggen in het onderzoeksgebied locaties die voor pollenanalyse bemonsterd kunnen worden?*

16 *In hoeverre zijn de aangetroffen bodemlagen geschikt voor een palynologische reconstructie van de vegetatie- en gebruiksgeschiedenis van het terrein?"*

■ Het PvE benadrukt dat voor dit onderzoek vragen uit de NOaA 2.0 relevant zijn voor:

- *"Periode: Romeinse tijd*
- *Complextype: Bewoning*
- *Onderwerp: Bewoning, Ontstaan en ontwikkeling van het (cultuur) landschap, Langetermijn perspectief, Mens-materiële cultuurrelaties"*

2.4 Werkwijze

2.4.1 Veldwerk⁵⁰

Het onderzoeksgebied heeft een totaaloppervlak van ca. 3204 m².⁵¹ Voor het proefsleuvenonderzoek is uitgegaan van een dekkingsgraad van 10%, dus 320 m² verdeeld over drie proefsleuven (tabel 2.3 en afb. 2.8). Het puttenplan is gebaseerd op een gelijke verspreiding binnen het onderzoeksgebied en infrastructurele beperkingen in de uitvoering (kabels, leidingen met eis voorzorgsmaatregel). Op voorhand is het plan voorgelegd aan en goedgekeurd door de opdrachtgever en bevoegd gezag.

Tabel 2.3 Proefsleuven, vlakken en oppervlakte.

Werkput	Aantal vlakken	Oppervlak (m ²)
1	1	80 (4 x 20 m)
2	1	80 (4 x 20 m)
3	1	160 (4 x 40 m)

Een uitgebreide beschrijving van de gehanteerde methoden en technieken is na te lezen in het programma van eisen. De methodologische hoofdlijnen en meest relevante onderzoeksmethoden voor het veldwerk zijn als volgt te formuleren:

Vlakken zijn in aanwezigheid van de senior KNA-Archeoloog mechanisch laagsgewijs aangelegd met een gladde bak (afb. 2.9). Er is één opgravingsvlak aangelegd, naar bevinding van de senior KNA archeoloog. Bij de ontgraving is het vlak én stort afgezocht met een metaaldetector.

Er is altijd een digitale vlaktekening gemaakt, ook wanneer geen grondsporen of structuurresten zichtbaar waren. Deze vlaktekening is altijd in het veld aanwezig geweest. Alle sporen, verstoringen en bodemverkleuringen zijn ingetekend en beschreven op de vlaktekeningen.

Sporen zijn gecoupeerd en uitgewerkt naar inzicht van de senior KNA archeoloog en in voldoende mate om de onderzoeksvragen zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden. Coupes zijn gefotografeerd.

In de proefsleuven zijn profielkolommen om de 10 meter getekend en gefotografeerd.

Spoorvondsten (in dit geval voornamelijk monsters) zijn per spoorvulling verzameld. Metaalvondsten zijn individueel ingemeten en verzameld. Vlakvondsten zijn in vakken van 4 bij 5 meter verzameld.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)⁵², het PvE en het PvA.⁵³ De opgravingsdocumentatie bevindt zich momenteel bij de BAAC-vestiging te 's-Hertogenbosch. Te zijner tijd zal dit worden overgedragen aan het Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Brabant.

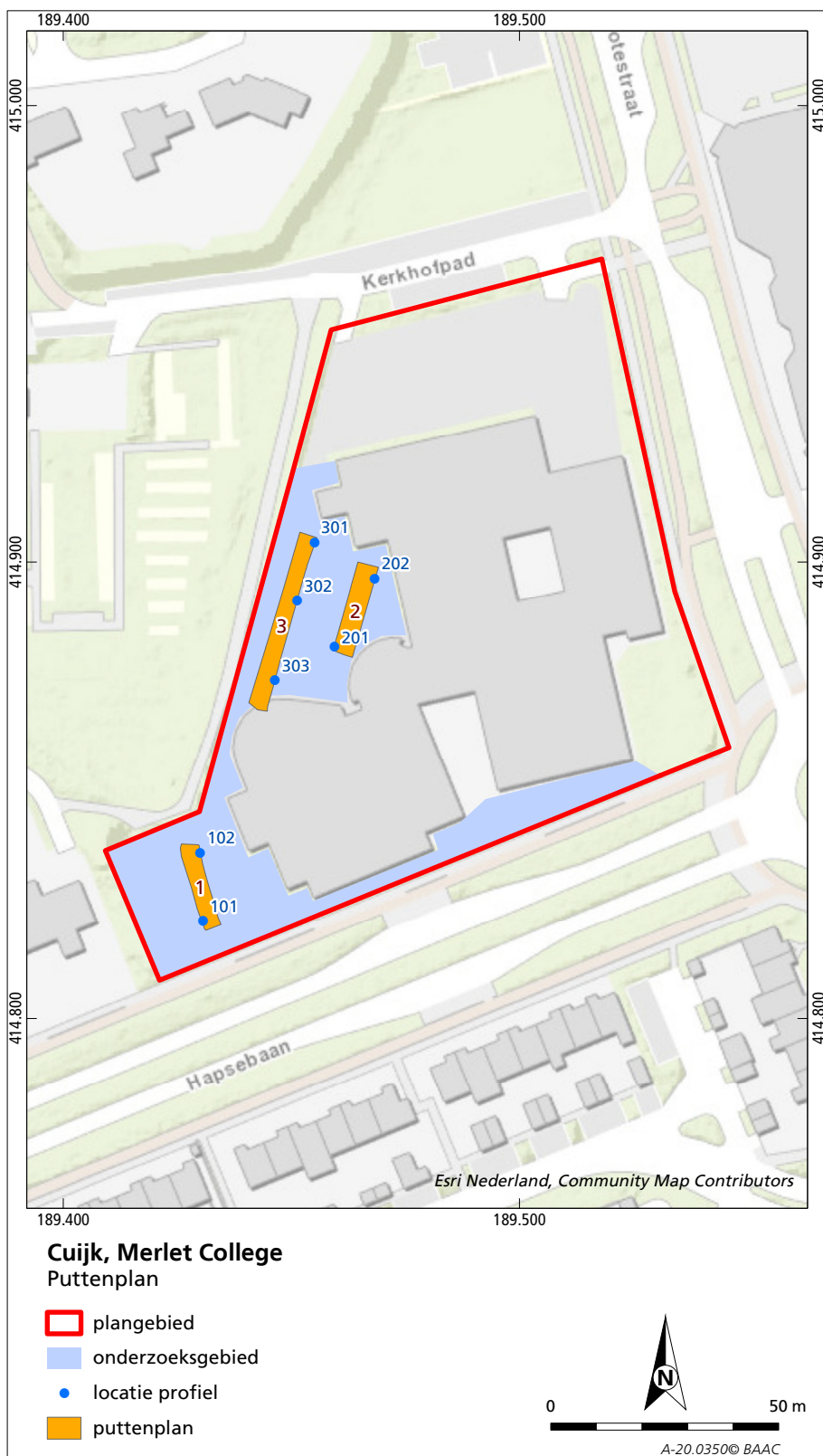
50 Gebaseerd op Van den Berg 2020.

51 Van den Berg 2020, 25.

52 CCvD 2018.

53 PvE: Van den Berg 2020; PvA: Emaus 2020.

Afbeelding 2.8 Puttenplan.

Afbeelding 2.9 Impressie van het veldwerk bij aanvang van de werkzaamheden.

2.4.2 Uitwerking

Na afloop van het veldwerk is onder leiding van de projectleider de uitwerking gestart. De digitale veldtekeningen zijn hiertoe verwerkt tot kaarten en op basis hiervan zijn de sporen geanalyseerd. De vondsten zijn gewassen, gedroogd en gedetermineerd. De betrokken materiaalspecialisten zijn aangegeven in tabel 2.4. Vervolgens is onderhavig rapport opgesteld, waarin de resultaten van het proefsleuvenonderzoek beschreven zijn. Naar aanleiding van de resultaten zijn een waardering van de archeologische waarden en een advies met betrekking tot vervolgonderzoek opgesteld.

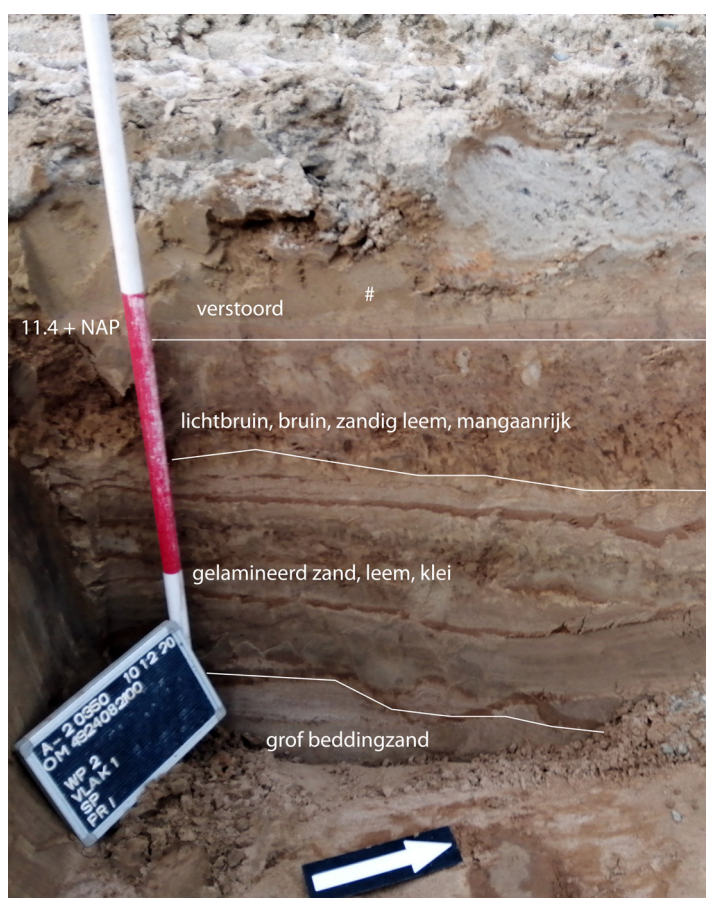
Alle afbeeldingen in deze rapportage zijn door BAAC gemaakt, tenzij anders vermeld.

Tabel 2.4 Betrokken materiaalspecialisten.

materiaal	specialist
Steen	P. Kubistal
Handgevormd aardewerk	S. van As
Gedraaid aardewerk	A. Kenada
Dierlijk bot	J. Aal
Metaal	M. Hendriksen

Afbeelding 3.1 Profiel 101.

Afbeelding 3.2 Profiel 201.

3 Resultaten

3.1 Bodemopbouw

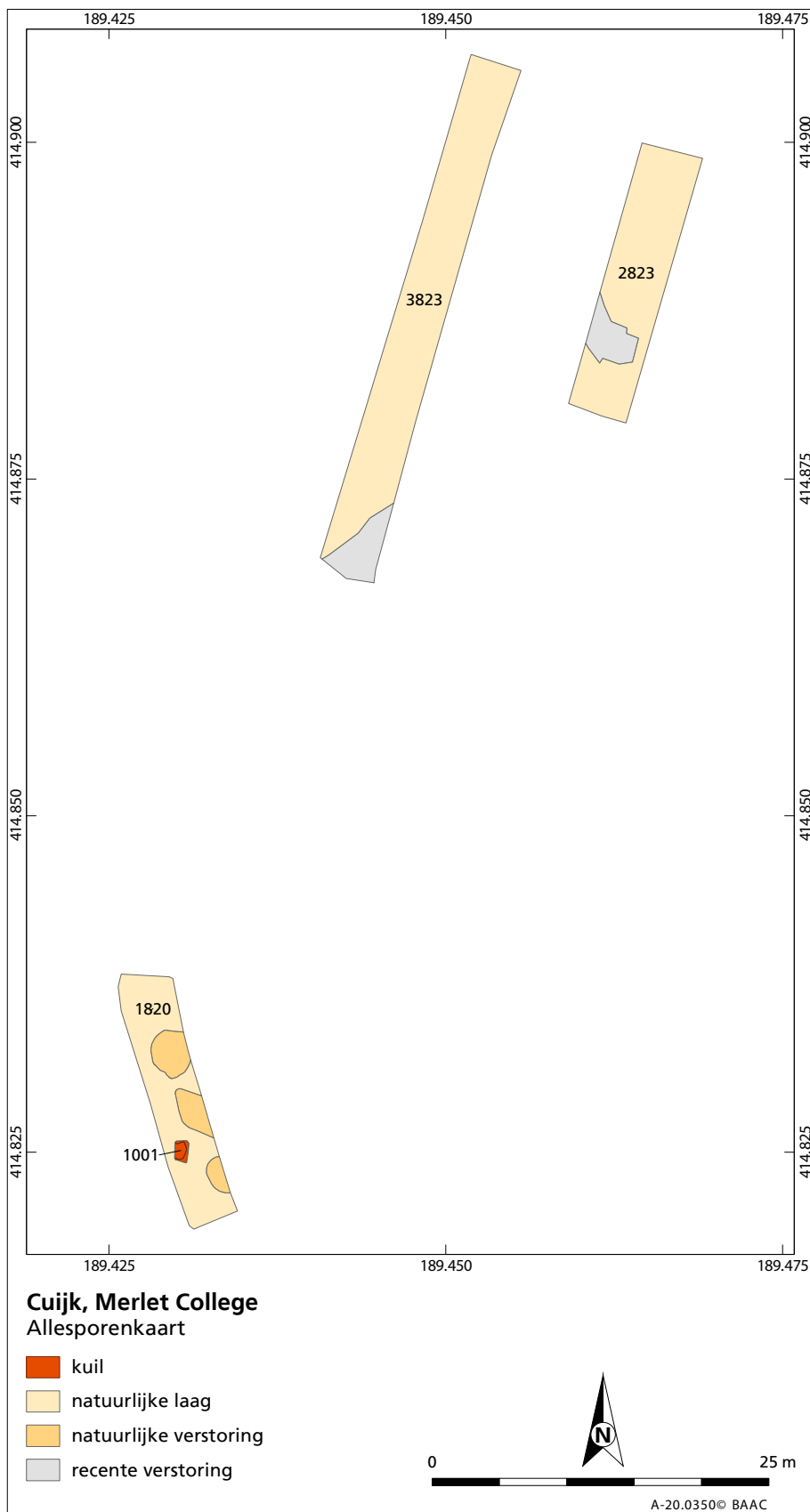
3.1.1 Bodemprofielen proefsleuf 1

Ter hoogte van profiel 101, in het zuidenwesten van het onderzoeksgebied, is onder een verstoorde bovenlaag (ca. 0,64 m – mv; ca. 11,2 + NAP) een dik pakket van zandige leem aangetroffen dat door bodemkundige processen is verbruind (afb. 3.1).⁵⁴ Dit pakket wordt naar beneden toe lichter. Vanaf ca. 11 m + NAP gaat die laag diffuus over naar een gele C-horizont die op sommige plekken leemrijker is dan op andere plekken (zandiger). Dit niveau is het niveau (ca. 10,7 à 10,6 m + NAP) waarop een archeologisch spoor is herkend. Van zuid naar noord loopt het niveau van het sporenvak iets op (naar ca. 10,75 m + NAP). In het noorden van proefsleuf 1 is de bodemopbouw nagenoeg gelijk. De verstoorde bovengrond is hier zeer lokaal iets minder dik, maar de verstoorde bovengrond reikt hier nagenoeg tot hetzelfde niveau. Aan de oostkant van de put is de bodem lokaal verstoord door plant-/ boomgaten.

3.1.2 Bodemprofielen proefsleuf 2 en 3

In de noordelijke proefsleuven 2 en 3 is de bovengrond steeds tot net op of onder 11,4 m + NAP recentelijk verstoord (afb. 3.2). Onder dit verstoringspakket van ca. 30 à 40 cm is vaak nog een dun zandig en mangaanrijk bruin leempakket te zien dat op sommige plekken in proefsleuf 3 wat kleiiger is. Wegens het ontbreken van bodemvorming in deze natuurlijke laag, lijkt het er op dat een groot deel van het oorspronkelijke profiel is afgetopt. Dit pakket manifesteert zich bovenop een dik gelamineerd pakket van zand, leem en klei laagjes (vanaf ca. 11,2 m + NAP). Deze gelaagdheid duidt op rivierafzettingen, met verschillende mate van activiteit waarbij, afhankelijk van de stromingsenergie, verschillende soorten sedimenten konden worden afgezet. Vanaf ca. 10,6 m + NAP is in het zuiden van proefsleuf 2 een pakket scherp grof zand aangesneden (bedding). In put 2 en 3 zijn de bodemlagen qua archeologische resten schoon. Hier zijn geen verspoelde archeologische resten aangetroffen.

⁵⁴ In dit niveau zijn bij het verdiepen van het vlak vanaf ca. 11 m + NAP herhaaldelijk archeologische indicatoren aangetroffen. Deze variëren van veel houtskoolinsluitels, vergruisde verbrande (antropogene maar onbepaalde) leembrokjes tot enkele fragmenten aardewerk en botfragmenten. Dit profiel is overeenkomstig met de bevindingen van Exaltus (2020, bv. boring 10) in deze hoek van het onderzoeksgebied.

Afbeelding 3.3 Sporenkaart van dit proefsleuvenonderzoek.

3.2 Sporen

3.2.1 Inleiding

In het plangebied zijn slechts drie spoornummers uitgedeeld (afb. 3.3 – 3.5, tabel 3.1). Hiervan is één spoor archeologisch relevant: een kuil, spoor 1001, te proefsleuf 1. Dit spoor bevindt zich in het zuidwesten van het terrein. De overige sporen zijn niet archeologisch relevant: in put 1 zijn drie grote plantkuilen aangetroffen. In put 2 en 3 zijn recente verstoringen aangetroffen die duidelijk verband houden met het schoolgebouw dat kortgeleden werd gesloopt.

Tabel 3.1 Aard spoor naar aantal en datering.

aard spoor	aantal	datering
Kuil	1	Romeinse tijd, 1 ^e of begin 2 ^e eeuw. Ua-69099: 1947 ± 28 BP
Natuurlijk spoor	3	n.v.t.
Recent	2	n.v.t.

3.2.2 Kuil S1001

■ Vorm, afmetingen, opvulling

Kuil S1001 is aangetroffen in het zuiden van proefsleuf 1, in het zuidwesten van het plangebied. De kuil toont zich in het vlak rechthoekig van vorm, met afgeronde hoeken (afb. 3.5a). Het spoor is 1,6 m lang en 1 m breed. In het vlak zijn twee vullingen te onderscheiden, waarvan de vulling langs de rand veel houtskoolinsluitels en verbrande leembrokken bevat. De kuil is 30 cm diep en heeft een vlakke bodem. Net als langs de insteek is de bodem van de kuil houtskoolrijker dan de kern. Op de bodem is een derde vulling te onderscheiden, vanwege de asgrijze kleur van de vulling (afb. 3.5b). De natuurlijke grond langs de insteek vertoont wat verkleuring. De grond is hier iets roder, wat een aanwijzing is voor verhitting in de kuil.

■ Interpretatie

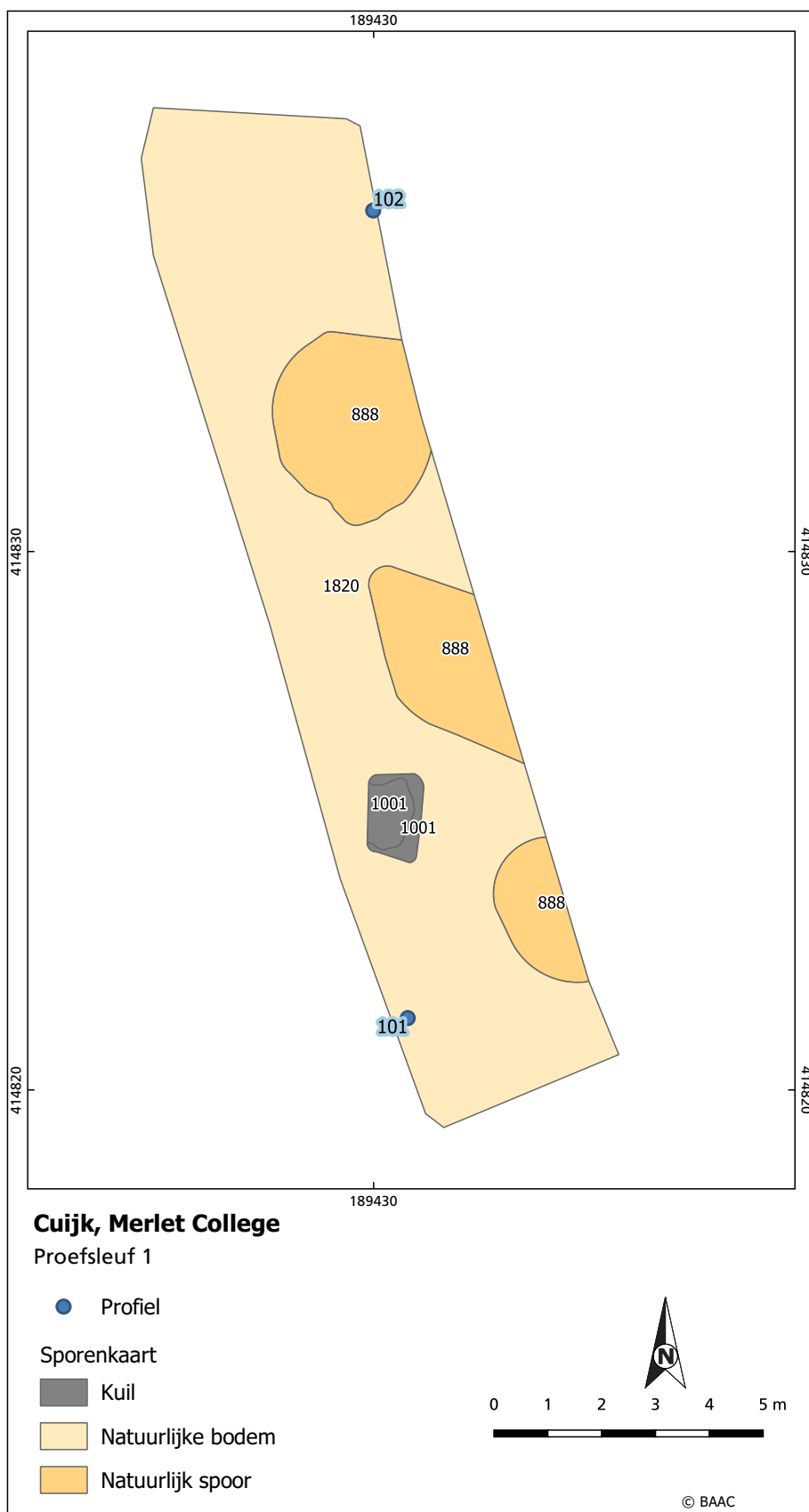
Vanwege de relatief korte afstand ten opzichte van de Grotestraat (ca 150 m), waarlangs zich ter hoogte van Merlet College mogelijk een grafveld bevindt, en vanwege de opvulling van de kuil, werd bij aantreffen van het spoor rekening gehouden met een graf, of een grafveld-gerelateerd spoor. Tegelijkertijd kon een functie als houtskoolmeiler niet uitgesloten worden. Daarop is het spoor per vulling en segment bemonsterd en gezeefd om deze hypothese te toetsen. Tot slot werd een houtskoolmonster verzameld voor een koolstofdatering (¹⁴C).⁵⁵

■ Zeefresidu

Bij het zeven zijn geen botfragmenten in het residu aangetroffen, waardoor een functie als grafkuil vervalst. Vanwege de specifieke (vlakke, relatief ondiepe) vorm van de kuil wordt een houtskoolmeiler vermoed, eerder dan een "gewone" afvalkuil met verbrande resten van een kookvuur. Het residu bevatte uitsluitend houtskool- en verbrande leemfragmenten. De houtskoolresten vormden een mogelijk aanknopingspunt tot een verdere herleiding van de functie van het spoor.

55 Het houtskool is geselecteerd door botanisch specialist dr. Radek Grabowski. Hiervoor is een geschikt twijgfragment geselecteerd van maximaal drie jaar oud.

Afbeelding 3.4 Sporenkaart van proefsleuf 1.

■ Quickscan houtskool (dr. R. Grabowski)

Deze paragraaf betreft een quickscan van de houtskoolresiduen van vier monsters uit spoor S1001. Het doel van de scan is om te beoordelen of een houtskoolanalyse informatie kan opleveren over de functie van het spoor. Een expliciete vraag is of het om een houtskoolmeiler gaat, of een grafveld gerelateerde, houtskoolrijke kuil.

De monsters bevatten verschillende hoeveelheden houtskool:

vnr. 6, vulling 1; ca. 100 fragmenten in de >2mm fractie.

vnr. 7, vulling 2; ca. 200 fragmenten

vnr. 8, vulling 2; >200 fragmenten

vnr. 10, vulling 3; ca. 75 fragmenten

Eik (*Quercus sp*) is de enige, tot nu toe, aangetroffen boomsoort. Bij de quickscan blijken fragmenten van stamhout dominant te zijn. Daarnaast laten meerdere fragmenten redelijk smalle jaarringen zien, wat een aanwijzing kan zijn voor bomen die óf in een dicht bos hebben gestaan, óf meerdere jaren onder stress hebben gegroeid (te droog, te nat, gesnoeide bomen, etc.).

Uit deze quickscan is de functie van het spoor niet te herleiden. Eik is namelijk de algemeenste boomsoort waarvan houtskool in meilers werd geproduceerd. Helaas is eik ook één van de algemeenste boomsoorten in crematiegraven.⁵⁶

Een uitgebreid houtskoolonderzoek zou mogelijk, in bepaalde mate, een bijdrage kunnen leveren aan de herleiding van de functie van dit spoor, maar niet zonder integratie met andere datasets. Daarnaast blijft de bewijsvoering voor de functie van de kuil vrij indirect. Bij een dergelijk onderzoek wordt de samenstelling (qua soorten) van het monster precies beschreven. Daarnaast wordt beoordeeld welke delen van de bo(o)m(en) gebruikt zijn geweest. Er wordt dan gekeken naar kwalitatieve sporen die de toestand van het hout vóór en tijdens verkoling kunnen belichten (bijvoorbeeld tekens van gebruik van vers of dood hout). Dit onderzoek gaat echter niet de functie van het spoor volledig ophelderen. Om dit te doen zouden de resultaten van het houtskoolonderzoek en andere data over het spoor - zoals de afmetingen, vorm, vullingsmorfologie, tekens van in situ vuurgebruik, etc. - vergeleken moeten worden met relevante, eerder opgegraven, soortgelijke kuilen uit de omgeving waarvan de functie duidelijker was.

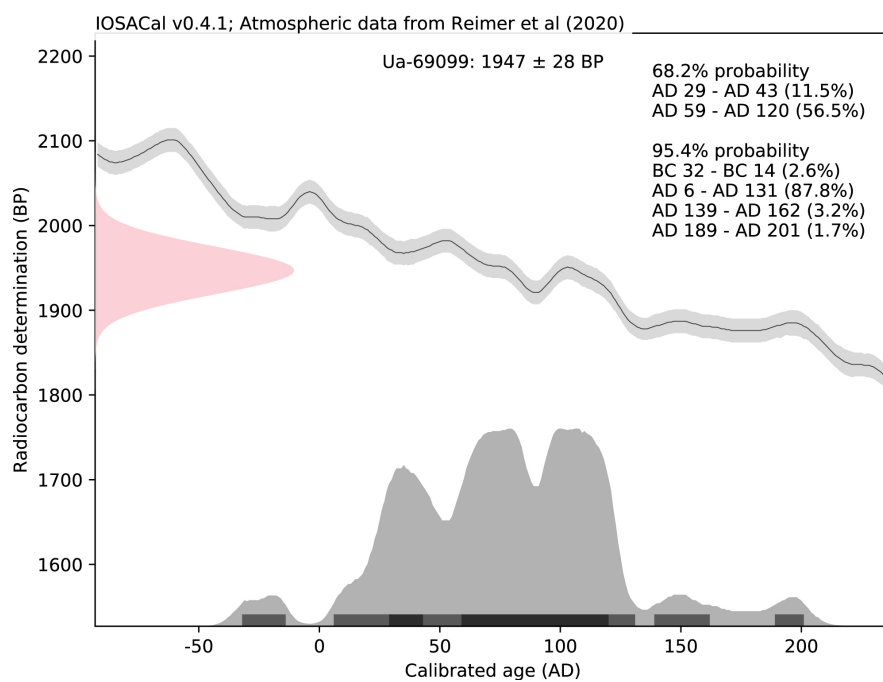
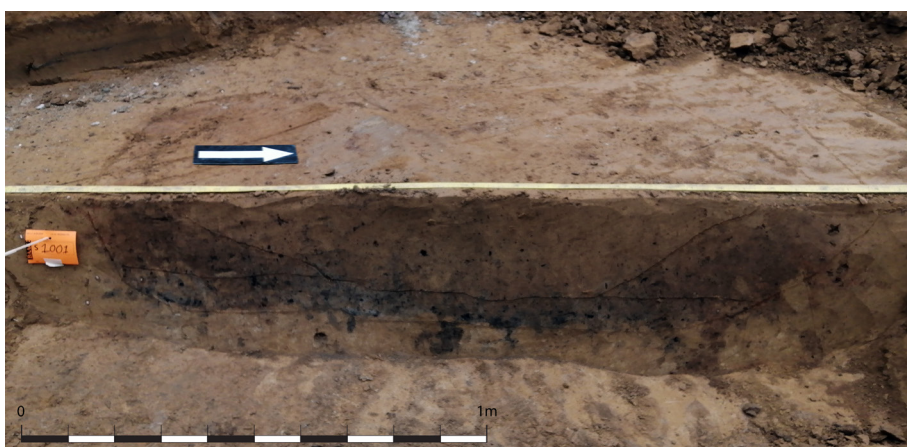
■ Datering

Tandem Laboratories uit Uppsala heeft een monster van geschikt houtskool gedateerd. Dit genereerde een meest waarschijnlijke datering in de 1^e eeuw of begin 2^e eeuw na Chr. (afb. 3.6): 1947 ± 28 BP. Deze uitkomst geeft een gekalibreerde datering tussen 32 v. Chr. en 201 na Chr. (95,4% waarschijnlijkheid). Afb. 3.6 laat zien dat binnen deze range de meest waarschijnlijke uitkomst tussen 59 en 120 na Chr. ligt.

⁵⁶ Zie bijvoorbeeld Deforce & Haneca 2012. Zie ook de analyse van het houtskool van grafveld Helmond van Kranenbroek, door K. Häninnen en C. Vermeeren (BIAX) in: Van As & Van der Linde 2018, 96-97.

Afbeelding 3.5
a) Vlakfoto van spoor 1001.
b) Coupe van spoor 1001.

Afbeelding 3.6 De resultaten van de koolstofdatering van houtskoolfragmenten uit kuil S1001.

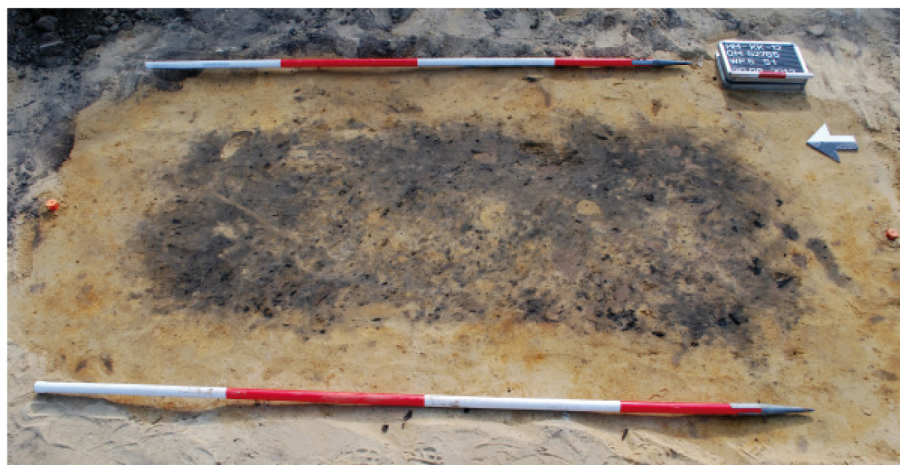
Tabel 3.2 Resultaat van de ¹⁴C analyse.

Labnummer	Sample	δ13C‰ V-PDB	14C BP	SD 1σ
Ua-69099	A-20.0350 Cuijk vnr. 8	-24.9	1947	28

■ Vergelijking met Helmond – Kranenbroek

Verdere context van een vindplaats rondom spoor 1001 ontbreekt, maar tegelijkertijd moet de nabije locatie van het grafveld onder/ naast de huidige Grotestraat meegewogen worden.⁵⁷ Enerzijds is het mogelijk dat het spoor een houtskoolmeiler betreft in de periferie van Ceulclum. Andere vergelijkingen zijn bekend van de periferie van grafveld Helmond – Kranenbroek. In het westen van die vindplaats, net buiten de zone met inheems - Romeinse graven, zijn verschillende soortgelijke houtskoolrijke kuilen aangetroffen (spoor 15.1, 5.1, 5.2 en 13.51).⁵⁸ Ook deze sporen zijn voornamelijk rechthoekig en zo'n 1,5 tot 2 meter lang (afb. 3.6). Ook hier zijn de kuilen op de bodem vlak en ook vrij ondiep, maar op deze vindplaats is de bovenlaag van het oorspronkelijke bodemprofiel dan ook fors verstoord. De kuilen zijn hier geïnterpreteerd als behorend tot het grafveld. Deze kuilen zijn in duidelijke ruimtelijke relatie met het grafveld gevonden en hebben waarschijnlijk te maken met het grafritueel. In de kuilen is rood-bruin zand waarneembaar, een duidelijke indicatie van verhitting ter plaatse. Net als bij S1001, is het niet uit te sluiten dat het om kuilen voor de productie van houtskool gaat.⁵⁹

Afbeelding 3.6 Vergelijkbare kuilen uit Helmond – Kranenbroek.⁶⁰ Boven spoor 5.1 en onder spoor 15.1.

57 In hoofdstuk 2 staat vermeld dat het grafveld zich mogelijk ver ten zuiden van vicus Ceulclum uitstrekt, grofweg langs de Grotestraat. De huidige Grotestraat ligt 150 m van kuil S1001. De Grotestraat is in de jaren '60 echter verlegd. Oorspronkelijk lag deze op ca 200 m afstand. Het huidige tracé van de Grotestraat kan het grafveld hebben doorsneden.

58 Van As & Van der Linde 2018, 50-52.

59 Van As & Van der Linde 2018, 50.

60 Van As & Van der Linde 2018, 52.

4 Vondstmateriaal

Tijdens het veldwerk zijn tweeëntwintig vondsten verzameld onder zes vondstnummers (5465 g). Het vondstmateriaal bestaat uit twee fragmenten aardewerk, één vuursteen, tien stenen, één metaalfragmentje en één botfragment. Tevens zijn uit een houtskoolrijke kuil zes zeefmonsters genomen om te onderzoeken kuil S1001 een grafkuil is. Dit resulteerde in een residu met uitsluitend houtskool en verband leem. Eén monster uit deze kuil is opgestuurd voor ¹⁴C-onderzoek. Afgezien van de kuilinhoud, zijn alle vondsten bij de aanleg van het vlak verzameld en zijn alle vondsten afkomstig uit de natuurlijke lagen. In kuil S1001 is behalve houtskool en verbrand leem geen vondstmateriaal aangetroffen.

Tabel 4.1 Materiaalcategorieën.

Materiaal	Aantal	Gewicht (g)	Datering
Handgevormd aardewerk	1	2,2	late bronstijd, vroege ijzertijd
Verbrand leem	7	29,4	prehistorie - middeleeuwen
Gedraaid aardewerk	1	7,6	late middeleeuwen
Steen	10	5334,7	prehistorie
Vuursteen	1	72,9	neolithicum/ bronstijd
Metaal	1	4	romeinse tijd, middeleeuwen
Bot	1	14	prehistorie – nieuwe tijd

4.1 Aardewerk prehistorie/ vroeg Romeins

Er is één fragment handgevormd aardewerk aangetroffen onderin de verbruiningshorizont (laag 1810), vlak naast kuil S1001. Het gaat om een kleine handgevormde scherf die op de breukrand en binnenzijde zwart uitgeslagen is. Op basis van de poreuze breukranden en de verkleuring lijkt de scherf secundair met vuur in aanraking te zijn geweest. Het aardewerk is gemagerd met potgruis en (weinig) kleine grind- of kwartskorrels. De scherf dateert vermoedelijk uit de vroege ijzertijd, of mogelijk uit de late bronstijd. Bovenin de C-horizont zijn zeven fragmenten verbrand leem aangetroffen (laag S1820). Deze fragmentjes zijn niet nader te determineren of te dateren.

4.2 Aardewerk middeleeuwen/ nieuwe tijd

Er is één scherf gedraaid aardewerk aangetroffen (vondstnummer 2), hoog in de verbruiningslaag van proefsleuf 1 (laag 1810). Het gaat om een wandscherf van Duits steengoed, met zoutglazuur uit het Rijnland (waarschijnlijk *Langerwehe* of *Raeren*). De scherf dateert tussen 1450 en 1550 na Chr.⁶¹

61 Mondelinge referentie specialist A. Kenada, BAAC.

4.3 Natuursteen en vuursteen

4.3.1 Natuursteen

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 17 fragmenten natuursteen verzameld, met een gewicht van ruim 5,3 kg. Steen werd verzameld als tijdens het veldwerk werd vermoed dat ze door menselijk toedoen op die plek zijn terechtgekomen. Negen fragmenten (met gewicht van 91 g) zijn natuurlijke, onbewerkte stukken natuursteen. In tabel 1 is een typologisch overzicht natuursteenvondsten weergegeven:

type	aantal	gewicht (in g)
hoekig steen	5	269,8
manuport	2	4973,7
natuurlijk, onbewerkt	3	91,2
totaal	10	5334,7 g

Tabel 4.2 Typologische samenstelling.

Een deel van de assemblage (n : 6) bestaat uit het materiaal dat door menselijke handeling is gefragmenteerd. Deze vondstcategorie betreft artefacten met sterk hoekige, hoekige breuken. Deze artefacten zijn niet groter dan 5 cm en ze hebben veelal een onregelmatige vorm. Voor welke doelen de breukstenen zijn gebruikt is niet geheel duidelijk. Mogelijk is een groot deel van de fragmentatie van stenen te associëren met het gebruik bij voedselprocessing, zoals roosteren. Om efficiënt gebruik te maken van kookstenen zijn veel (onbewerkte) stenen nodig.

De onbewerkte stenen komen mogelijk van nature in deze bodem voor, of zijn mogelijk *manuporten*. *Manuporten* kunnen worden gezien als voorraad-materiaal. Het is mogelijk dat deze stenen op de een of andere manier door de mens zijn gebruikt, alleen sporen van dit gebruik zijn niet meer 'leesbaar'. Keien werden specifiek op hun geschikte vorm uitgezocht en meteen gebruikt. Dit geldt voor bijna alle in de hand gehouden werktuigen zoals klop- en klop/wrijfstenen. Tot deze onbewerkte stenen behoren twee exemplaren (vnr. 3 en 4) waaronder één grote zwerfsteen.

De grondstof laat een beperkte variatie in soorten zien. De nabijgelegen rivierbeddingen hebben een grote rol gespeeld in de samenstelling. De korte afstand tot de rivier maakte het voor de gebruikers mogelijk om relatief eenvoudig de stenen te bemachtigen. De exacte datering van het gebruik van de stenen is niet mogelijk, omdat gidsartefacten ontbreken.

4.3.2 Vuursteen

In de assemblage bevindt zich één vuursteenartefact (vnr. 9). Dit artefact heeft de kenmerken van een bewerkt fragment met oppervlakteretouche. Het is aannemelijk dat hier om een mes of vuurmaker gaat. Dit type artefact kan gedateerd worden tussen het laat neolithicum en de bronstijd.

4.4 Metaal

Halverwege de verbruiningslaag is één ijzeren fragmentje aangetroffen (VN2). Het lijkt te gaan om de aanzet van een ijzeren boogje, maar het fragment is te klein en te ver vergaan. Volgens specialist Hendriksen is het fragment niet te determineren, maar gaat het in ieder geval niet om beslag of een fragment van een mantelspeld.⁶² De exacte determinatie en datering is dus onduidelijk. Een datering moet gezocht worden tussen de ijzertijd en late middeleeuwen.

4.5 Dierlijk botmateriaal

Er is één zeer gefragmenteerd stuk onverbrand bot aangetroffen van een middelgroot zoogdier (vondstnummer 2). Het bot is afkomstig onderuit uit de verbruiningslaag, niet ver van S1001 en is niet nauwkeuriger te determineren.

62 Mondelinge referentie
M. Hendriksen.

5 Synthese, waardering en advies

Met dit hoofdstuk wordt het proefsleuvenonderzoek afgesloten. Hieronder volgt een synthese van de bevindingen. Vervolgens wordt de vindplaats gewaardeerd op basis van het waarderingsschema uit de KNA. Daarna wordt het hoofdstuk afgesloten met een korte conclusie en een advies naar aanleiding van de resultaten. In de bijlage (4) zijn de antwoorden op de onderzoeksvragen te raadplegen.

5.1 Synthese

De zuidwesthoek lijkt een relatief intact profiel te herbergen. De bodem is plaatselijk verstoord door boom- of plantgaten. De zuidwesthoek van het terrein lijkt dus kansrijk voor het aantreffen van archeologische resten. Dat is in proefsleuf 1 aangetoond met een grote rechthoekige, houtskoolrijke kuil en enkele losse vondsten uit de verbruinde bovenlaag (late prehistorie – middeleeuwen). Op basis van het spoor en verschillende vondsten uit verschillende perioden is op te maken dat het terrein gedurende een lange periode in bepaalde mate in gebruik is geweest. Gezien het onderzoeksgebied op korte afstand ligt van het centrum van Cuijk, waarvan veel waarnemingen uit de prehistorie, Romeinse tijd en middeleeuwen bekend zijn, zijn die resultaten te verwachten. Op basis van spoor S1001 en de vondsten kan echter niet vastgesteld worden of het gaat om een intensief of extensief gebruikt terrein.

In proefsleuven 2 en 3 zijn geen archeologische resten aangetroffen. De bodem bestond uit overstromingslagen en geulvullingen en het oorspronkelijke profiel is geheel verstoord door het voormalige schoolgebouw. Tijdens aanleg van het vlak is geen enkele archeologische indicator aangetroffen. In dit deel van het onderzoeksgebied zijn verder geen archeologische resten te verwachten.

Het zuidelijke strookje langs de Hapsebaan is niet met proefsleuven onderzocht. Deze strook langs de Hapsebaan zal een net zo hoge verwachting hebben als de zuidwesthoek bij put 1, op basis van het booronderzoek. Maar het onderzoeksgebied is hier slechts zeer beperkt: soms maar 3 m breed. Hier zal bovendien gelet moeten worden op kabels en leidingen, waaronder een gevaarlijke (gas)leiding. Kortom: alleen in het zuidwesten is een blok van ca. 30 x 32 m potentieel relevant voor het aantreffen van archeologische resten.

5.2 Waardering

In het plangebied is één archeologisch spoor vastgesteld en er zijn enkele losse vondsten aangetroffen in de verbruinde bovenlaag (late prehistorie – middeleeuwen). Deze archeologische resten zijn uitsluitend aangetroffen in proefsleuf 1. Het spoor (kuil, S1001) is in de Romeinse tijd te dateren en te koppelen aan een relatief intact deel van het onderzoeksgebied (rondom proefsleuf 1, zie afb. 5.1). Hieronder volgt de waardering van deze vindplaats, gevolgd door een advies over eventueel vervolgonderzoek in het plangebied in paragraaf 5.3. De waardering is gebaseerd op de waarden “beleving”, “fysieke kwaliteit” en “inhoudelijke kwaliteit”.

■ *Beleving*

De belevingswaarde van een vindplaats valt uiteen in twee criteria: ‘schoonheid’ en ‘herinneringswaarde’. Bij beide criteria gaat het vooral om zichtbare vindplaatsen, zoals monumenten. Deze criteria zijn niet te koppelen aan deze vindplaats. Daarom wordt in de waarderingstabel voor het criterium ‘beleving’ niet gescoord.

■ *Fysieke kwaliteit*

De fysieke kwaliteit wordt bepaald door de mate waarin archeologische overblijfselen nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn. Binnen deze waarde wordt onderscheid gemaakt tussen de criteria “gaafheid” en “conservering”.

“Gaafheid” is de mate van het niet verstoord zijn en de stabiliteit van de fysieke omgeving. Ondanks de verstoorde plekken (de plantkuilen in de oostwand van proefsleuf 1) zijn er in deze put nog archeologische resten en plekken met een grotendeels intacte bodem aan te wijzen. Daarom scoort de zuidwesthoek voor het criterium “gaafheid” gemiddeld.

Met “conservering” wordt de mate bedoeld waarin archeologisch vondstmateriaal bewaard is gebleven. Door de compactheid en conserveringsgraad van de leemrijke lagen zijn vergankelijke vondsten aangetroffen, zoals onverbrand bot en ijzer. De staat van deze vondsten is dus beter dan de vondsten uit, bijvoorbeeld, de meeste dekzandbodems. Ze zijn echter kwalitatief minder dan verwacht mag worden in kleigere bodems. De conservering is gemiddeld.

■ *Inhoudelijke kwaliteit*

Als de bovenstaande stappen in het proces van waardering zijn doorlopen, staat vast welke archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn op basis van hun zichtbaarheid of, in principe, op basis van hun fysieke toestand. Vervolgens komt de waardering op basis van inhoudelijke kwaliteit. Binnen deze waarde wordt onderscheid gemaakt tussen vier criteria, opgenomen in tabel 5.1, te weten:

- Zeldzaamheidswaarde
- Informatiewaarde
- Ensemblewaarde
- Representativiteit

Vanwege de geringe onderzoeksoppervlakte ontbreekt een context om de kuil en vondsten in proefsleuf 1 archeologisch-specifiek in te kaderen. Daarom is op basis van deze criteria niet te stellen dat de vindplaats hoog scoort op het criterium "zeldzaamheid". Een kuil zoals deze, mogelijk een meiler, is op zichzelf geen zeldzaam fenomeen. Omdat andere sporen ontbreken die het spoor en de vondsten meer inkaderen, is de informatiewaarde automatisch laag. De daaraan gelieerde ensemblewaarde (of contextwaarde) is de meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een archeologische context en van een landschappelijke context. Vanaf aanvang van het proefsleuvenonderzoek werd rekening gehouden met sporen die mogelijk verband houden met grafmonumenten, al dan niet grafveld-gerelateerde sporen, die vlak langs de Grotestraat aangetroffen kunnen worden.⁶³ Omdat dit onderzoek heeft uitgewezen dat er geen menselijke resten zijn aangetroffen in kuil S1001 en omdat andere sporen ontbreken die veel specifiek verband houden met menselijke begraving, is dit spoor moeilijk in grafcontext te plaatsen. De ensemblewaarde lijkt dus laag. Desalniettemin is correlatie met eventuele sporen nabij de Grotestraat en het Romeinse Cuijk evident.⁶⁴ Het betreft hier zonder twijfel een Romeins spoor (zie paragraaf 3.2) en daarom kan worden beargumenteerd dat, gezien het rijke Romeinse verleden van Cuijk, de ensemblewaarde juist hoog is.

Omdat met representativiteit rekening wordt gehouden met regio-specifieke fenomenen, wordt op dit punt niet gescoord.

Tabel 5.1 Waardering van de vindplaats volgens de criteria van de KNA.

Cuijk, plangebied Merlet College . Archeologische waarderingstabel volgens KNA				
Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog (3)	Midden (2)	Laag (1)
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		x	
	Conservering		x	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		x	
	Informatiewaarde			x
	Ensemblewaarde	x		
	Representativiteit	N.v.t.		

Op basis van tabel 5.1 scoort de vindplaats 10 punten: 4 voor fysieke kwaliteit, maar 6 voor inhoudelijke kwaliteit. Daarmee is deze vindplaats op basis van KNA criteria vanwege de inhoudelijke kwaliteit **behoudenswaardig** geacht.

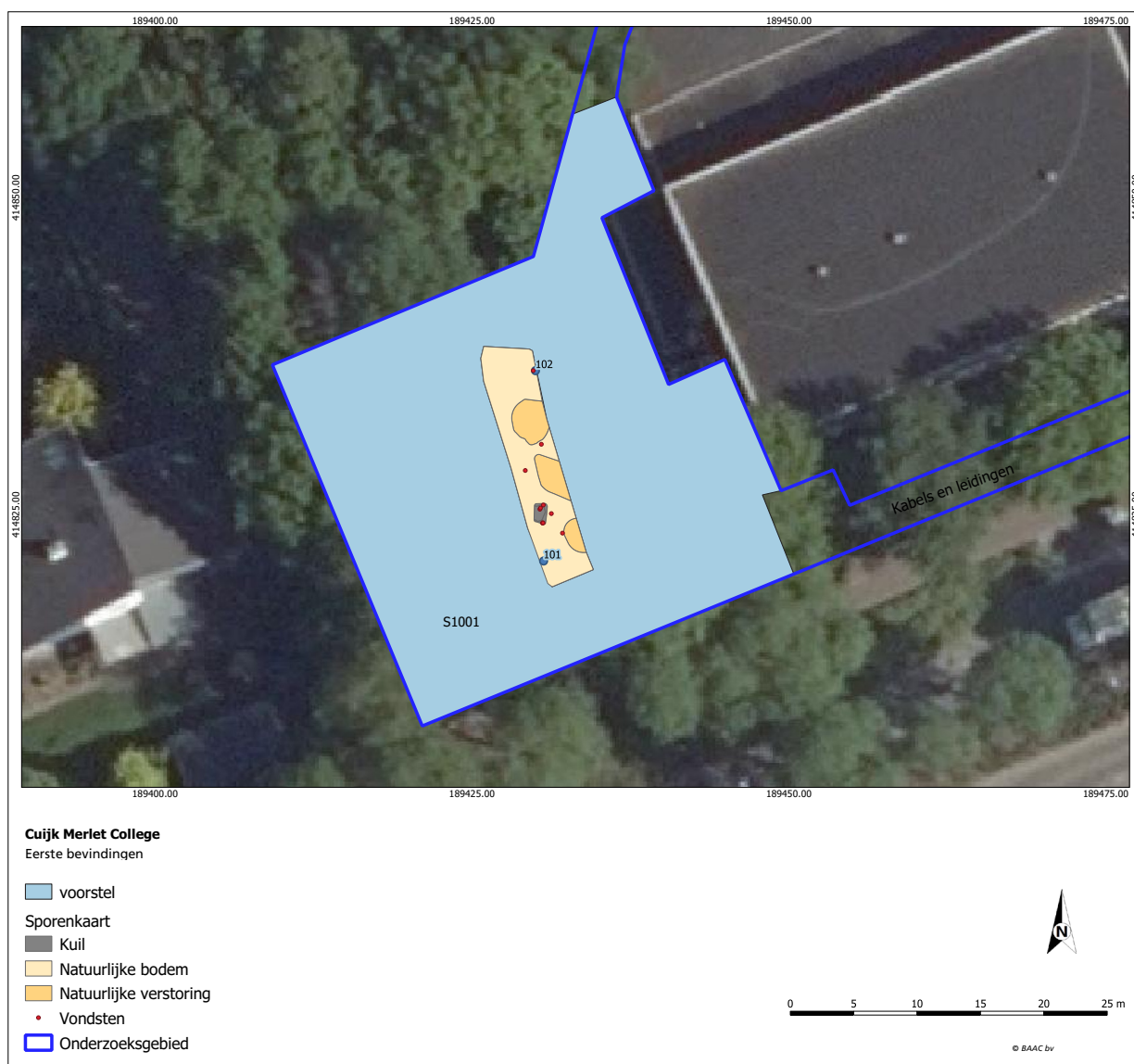
63 In hoofdstuk 2 staat vermeld dat het grafveld zich mogelijk ver ten zuiden van vicus Ceulum uitstrekt, grofweg langs de Grotestraat.

64 Correspondentie J. van Kampen, Mei 2021.

5.3 Conclusie en advies

Op basis van dit proefsleuvenonderzoek is te concluderen dat in geringe mate archeologische resten (spoor, vondsten) zijn aangetroffen in het zuidwesten van het plangebied Merlet College. In dit deel van het gebied is de bodem lokaal deels intact, maar op sommige plaatsen flink verstoord door plant-/ boomgaten. Op basis van het waarderingsschema van de KNA is in deze proefsleuven sprake van een behoudenswaardige vindplaats. In put 1 is een grote rechthoekige, houtskoolrijke kuil uit de 1^e of begin 2^e eeuw (vroeg of midden Romeinse tijd) aangetroffen. Ook zijn enkele vondsten uit de late prehistorie tot en met de nieuwe tijd uit natuurlijke lagen afkomstig. Proefsleuven 2 en 3 zijn leeg en de verstoringen door plantgaten in proefsleuf 1 moeten ook meegewogen worden. Er wordt dan ook geen volwaardige vlakdekkende archeologische opgraving geadviseerd. Tegelijkertijd is het waarschijnlijk dat zich rondom proefsleuf 1

Afb. 5.1 Locatie van proefsleuf 1 in het plangebied en het geselecteerde gebied van 950 m² dat een hoge kans op archeologische resten behoudt. De strook langs de zuidgrens wordt buiten beschouwing gelaten vanwege de kabels en leidingen en de geringe omvang van deze strook.

meer sporen uit de Romeinse tijd en andere perioden bevinden, op basis van:

- de intacte kuil S1001 uit de Romeinse tijd;
- de vondsten uit de late prehistorie – middeleeuwen;
- de bodemopbouw en de gemiddelde gaafheid en conservering (zie tabel 5.1);
- locatie ten opzichte van bekende archeologische waarnemingen.

Het volgende advies is vooral gebaseerd op de mogelijke aanwezigheid van graven in de zone langs de Grotestraat en de mogelijkheid dat in proefsleuf 1 een Romeins spoor en mogelijk dus "grafveld gerelateerd" spoor is aangetroffen. Hieronder is een kaart te raadplegen (afb. 5.1) met een blok (ca. 30 x 32 m; 950 m²) rondom proefsleuf 1, waarbinnen geadviseerd wordt om eventuele graafwerkzaamheden te laten **begeleiden**, mits graafwerkzaamheden of andere versturende activiteiten⁶⁵ dieper gaan dan **11 m + NAP** (ca. 0,9 m - mv tot 0,6 m - mv). Deze diepte vertegenwoordigt het niveau in de verbruiningslaag vanaf waar prehistorische en Romeinse vondsten en hooggelegen sporen aangetroffen kunnen worden. Vanaf 10,7 m + NAP kan een goed leesbaar sporenveld verwacht worden (1,2 tot 0,9 m - mv). In dit blok blijft de verwachting op archeologische onveranderd hoog. In dit advies is de locatie ten opzichte van de Grotestraat (150 á 200 m) en de bekende archeologische waarden in die zone meegewogen. De waarnemingen tijdens een begeleiding kunnen bijdragen aan het beeld van de archeologische resten rondom de Grotestraat, terreingebruik en – inrichting ten zuiden van *Vicus Ceuclum* en keuzes bij toekomstige inrichtingsplannen.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Dit betekent niet dat al gestart kan worden met bodemversturende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door de bevoegde overheid wat uiteindelijk leidt tot een selectiebesluit.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC wil er daarom op wijzen dat men bij bodemversturende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister (in de praktijk de RCE) conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016.

65 Bijvoorbeeld het slaan van heipalen.

6 Literatuur en bronnen

Literatuur

- As, S. van en C.M. van der Linde**, 2018: *Helmond-Brandevoort II, Kranenbroek, Archeologische opgraving, BAAC-rapport A-17.0063*, 's-Hertogenbosch.
- Ball, E.A.G., S. Arnoldussen en L. van Hoof**, 2001: *Aanvullend Archeologisch Onderzoek in de Heeswijkse Kampen te Cuijk*, Archol Rapport 5/Archeologische Rapporten Maaskant 13.
- Ball, E.A.G. en E.N.A. Heirbaut**, 2005: *Inventariserend Onderzoek in het plangebied Markt*, Leiden (Archolrapport 38).
- Ball, E.A.G. (red.)**, 2006: *Dood en begraven langs de Romeinse weg. Het onderzoek van een grafveld uit de Romeinse tijd bij Cuijk – Grotestraat Bergbezinkbassin*, Leiden (Archol-rapport 40).
- Beek, H. van der en R.F.B. Isarin**, 1990: *Paleogeografische ontwikkelingen in het Land van Cuijk gedurende het Laat-Weichselien en Holoceen*, Utrecht (ongepubliceerd verslag van een doctoraal veldwerk, studie Fysische Geografie, Universiteit Utrecht).
- Berg, N. van den**, 2020: *Programma van Eisen. Proefsleuvenonderzoek Merlet College te Cuijk, Gemeente Cuijk*, TML 2396, Utrecht.
- Berkel van, G. en K. Samplonius**, 2006: *Nederlandse plaatsnamen herkomst en historie*, Utrecht.
- Buitenhuis, A., S.J. Kluiving, G.W. de Lange, R.W. de Waal en H.P. Wolfert**, 1991: *Geomorfologische gesteldheid van Midden en Oost Noord-Brabant*, (Staring Centrum-Rapport 121).
- Centraal College van Deskundigen (CCvD)**, 2018: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems, versie 4.1*, SIKB, Gouda.
- Deforce, K. & K. Haneca**, 2012: *Ashes to ashes. Fuelwood selection in Roman cremation rituals in northern Gaul*, Journal of Archaeological Science 39, 1338-1348.
- Elbers, H. et al.** 1992: *Fidelis. Verslag van een grafveldonderzoek aan de Grotestraat te Cuijk*, werkgroep archeologie Cuijk, museum Cuijk.
- Enkevort, H. van en J. Thijssen**, 1998: *De Romeinse vicus Ceulclum, Archeologisch onderzoek aan de Grotestraat in Cuijk*, Westerhem 47-3, 154-63.
- Exaltus, R. en J. Orbons**, 2020: *Merlet College, Cuijk, Gemeente Cuijk. Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O), Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek*, ArchoPro Archeologisch rapport nr. 19123, Eijsden.
- Geraeds, J.**, 2006: *Archeologisch onderzoek Messemaker te Cuijk, waarderende fase*, Eindhoven (Grontmij rapport 181268/EHV/GAR202).

Habermehl, D.S. en J. van Renswoude (red.) 2017: *Duizenden jaren wonen op een rivierduin. Archeologisch onderzoek naar sporen van nederzettingsactiviteit tussen het Mesolithicum en de Nieuwe Tijd te Cuijk-De Nielt*, NAR 44, Amersfoort.

Janssens, M., 2010: *Plangebied Groot Heiligenberg, cluster C te Cuijk, gemeente Cuijk; archeologisch onderzoek. Proefsleuvenonderzoek en opgraving*, RAAP-rapport 2149, Weesp.

Kemme, A.W.A., 2014: *Cuijk, Nutricia. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P), Archeologische Begeleiding en Opgraving, 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport A-12.0247).*

Kimenai, P. en E.A.G. Ball, 2020: *Cuijk, plangebied Grotestraat Zuid. Archeologisch bureauonderzoek*, BAAC rapport V-17.0276, 's-Hertogenbosch.

Koeling, J., 2002: Cuijk in de prehistorie, in: Van Enckevort en Thijssen (red.), *Cuijk. Een regionaal centrum in de Romeinse tijd*, Utrecht (Archeologische Berichten Nijmegen 5), 14-19.

Koeling, J., 2014: *Verslag van archeologisch onderzoek vanaf de jaren zeventig in de wijk Padbroek*, werkgroep archeologie Cuijk, museum Ceucum, Cuijk.

Ridder, T. de, 1994. *Bataven: boeren en bondgenoten. De Maaskant in de Romeinse tijd*, 's-Hertogenbosch.

Verhart, L.B.M. & M. Wansleeben, 1990: *Een verkennend onderzoek naar archeologische vindplaatsen in Linden, gemeente Beers*, Rijksmuseum van Oudheden/Instituut Prehistorie Universiteit Leiden, Leiden.

Verhart, L.B.M. & M. Wansleeben, 1992: *Een tweede verkennend onderzoek naar archeologische vindplaatsen in Linden, gemeente Beers*, Rijksmuseum van Oudheden/Instituut Prehistorie Universiteit Leiden, Leiden.

Kaartmateriaal

Archeologische beleidskaart gemeente Cuijk, 2009, Past2Present.

Bodemkaart van Nederland 1:50.000, 1975. Blad 46 west/oost Vierlingsbeek. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. 1985. Blad 46 west/oost Vierlingsbeek. Stichting voor Bodemkartering/ Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2010: Archeologische Monumentenkaart (AMK) en Centraal Archeologisch Archief (CAA), geraadpleegd via Archis.

Kadasterkaart (minuutplan en OAT), 1811-1832, te raadplegen de Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>.

Internet

AHN, 2020: *Actueel Hoogtebestand Nederland*. Verkregen via www.ahn.nl.

ARCHIS, 2021: archis.cultureelerfgoed.nl

Bijlagen

- 1 ■ Geologische en archeologische tijdvakken**
- 2 ■ Sporenlijst**
- 3 ■ Vondstenlijst**
- 4 ■ Beantwoording van de onderzoeksvragen**

Bijlage 1 Geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom (jr) 0 = 1950 n. Chr.	Chronostratigrafie						MIS	Lithostratigrafie					
	Kwartair	Laat	Holoceen (warme periode)				1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Kreftenheye (Rijn)	Formatie van Boxtel (eolisch en lokaal terrestrisch)	Formatie van Beegden (Maas)	
11.650							2						
12.850			Laat- Weichselien (Laat- Glaciaal)	Weichselien (ijstijd)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye (Rijn)						
13.900					Allerød (warm)								
14.030					Vroege Dryas (koud)								
14.640					Bølling (warm)								
			Midden- Weichselien (Pleniglaciaal)	Laat- Pleniglaciaal (zeer koud)	3	Formatie van Kreftenheye (Rijn)							
30.000								Midden- Pleniglaciaal (koud)					
60.000									Vroeg- Pleniglaciaal (zeer koud)				
75.000													
			Vroeg- Weichselien (gematigd koud)	5a	Formatie van Kreftenheye (Rijn)								
								5b					
									5c				
117.000													5d
		Eemien (warme periode)		5e				Eem Formatie (marien, lagunair en lacustrien)					
130.000		Midden	Midden	Saalien (ijstijd)				6-10	Formatie van Urk (Rijn)	Formatie van Drente (Glaciaal)			
							Holsteinien (warme periode)				11		
370.000												Elsterien (ijstijd)	12
410.000													
475.000				Cromerien (warme periode)			13- 22	Formatie van Sterksel (Rijn)					
850.000				Pre-Cromerien		23- 104							
2.600.000		Vroeg	Vroeg							Formatie van Stamproy (eolisch en lokaal terrestrisch)			

Chrono-, zuurstofisotopen- en lithostratigrafie voor Noordwest-Europa naar De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Berendsen (2008) en Cohen *et al.* (2009). Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2008). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Ouderdom (kal. jaren BP ¹)	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden (kal. jaren v/n. Chr.)			
450	1250	Laat	Subatlanticum (koeler Vochtiger)	Vb2	Loofbos, waarbij eik en els overheersen; haagbeuk vanaf Vb1 (>1%); vanaf Vb2 veel cultuurplanten (rogge, boekweit, korenbloem)	nieuwe tijd (1500-heden)			
1150				Vb1		middeleeuwen (450-1500 n. Chr.)			
1500						Romeinse tijd (12 v.Chr. – 450 n. Chr.)			
1962						Va	ijzertijd (800 – 12 v. Chr.)		
2750				2900			bronstijd (2000 – 800 v. Chr.)		
3050	neolithicum (5300 – 2000 v. Chr.)								
3950	5000	Midden	Subboreaal (koeler Droger)	IVb	Loofbos. Eik, els en hazelaar overheersen; beuk vanaf IVb >1% en grotere invloed landbouw (granen)	mesolithicum (8800 – 5300 v. Chr.)			
5700				IVa					
7250		Atlanticum (warm Vochtig)	III	Loofbos eik en els overheersen, relatief veel iep en linde. Het percentage den neemt af					
8700						8000			
10.250		9000	Vroeg	Boreaal (warmer)	II		Den overheerst, daarnaast hazelaar, eik, iep, linde, es		
10.750	Preboreaal (warmer)			I	Eerst berk en later overheerst de den				
11.650	10.150								
12.850	10.950	Laat-Pleistoceen	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	Parklandschap (subarctisch)	laat-paleolithicum (35.000 – 8800 v. Chr.)		
13.900	11.900			Allerød	LW II	Dennen- en berkenbossen			
14.030	12.100			Vroege Dryas	LW I	Open parklandschap			
14.640	12.450			Bølling		Open vegetatie met kruiden (bijvoet) en berkenbomen			
35.000 (v. Chr.)	¹⁴ C-methode loopt tot 43.000 jaar BP	Laat-Pleistoceen	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			Perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	midden-paleolithicum (300.000 – 35.000 v. Chr.)		
75.000									
			Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			Perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap			
117.000		Midden-Pleistoceen	Eemien (warme periode)			Loofbos			
130.000						Maximale ijsuitbreiding Scandinavische ijskap tussen 200.000 en 130.000 jaar BP			
300.000 (v. Chr.)			Saalien (ijstijd)				vroeg-paleolithicum (tot 300.000 v. Chr.)		

¹ BP = aantal werkelijke jaren voor 1950 AD.

Bijlage 2 Sporenlijst

Spoor	Put	Vlak	Type	Vorm	Diepte	Gecoupeerd	Coupetekening	Afgewerkt	Project
888	1	1	Natuurlijk		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
999	2	1	Recent		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
1001	1	1	Kuil	Vlak	30	Ja	0	Ja	A-20.0350
1800	1	101	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
1810	1	101	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
1811	1	102	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
1812	1	102	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
1820	1	1	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
1821	1	1	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
2810	2	201	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
2822	2	201	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
2823	2	1	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
3810	3	302	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
3823	3	1	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350
3824	3	301	Laag		0	Nee	-1	Nee	A-20.0350

Bijlage 3 Vondstenlijst

Vondst	Spoor	Verzamelmwijze	Materiaal	Categorie	Aantal	Gewicht (g)	Datering	Project
1	1810	vlakaanleg	aardewerk	handgevormd	1	2,2	Late prehistorie	A-20.0350
1	1810	vlakaanleg	steen		1	33,3		A-20.0350
2	1810	vlakaanleg	aardewerk	gedraaid	1	7,6	Middeleeuwen	A-20.0350
2	1810	vlakaanleg	dierlijk bot	-	7	14		A-20.0350
2	1810	vlakaanleg	steen	-	3	85,5		A-20.0350
2	1810	vlakaanleg	metaal	ijzer	1	4		A-20.0350
3	1820	vlakaanleg	steen	-	1	267,1		A-20.0350
4	1820	vlakaanleg	steen	-	1	4706,6		A-20.0350
5	1820	vlakaanleg	hutteleem	-	7	29,4		A-20.0350
5	1820	vlakaanleg	steen	-	3	151		A-20.0350
6	1001	bemonster	monster	zeef div.	2	0		A-20.0350
7	1001	bemonster	monster	zeef div.	6	0		A-20.0350
8	1001	couperen	monster	zeef div.	3	0		A-20.0350
9	1812	vlakaanleg	vuursteen	-	1	72,9	Late prehistorie	A-20.0350
10	1001	bemonster	monster	houtskool	1	0		A-20.0350
11	1001	afwerken	steen	-	2	18,7		A-20.0350
12	1001	afwerken	steen	-	6	70,5		A-20.0350

Bijlage 4 Beantwoording van de onderzoeksvragen

1 Welke en hoeveel vindplaatsen zijn in het onderzoeksgebied te herkennen?

In het zuidwesten van het onderzoeksgebied, te proefsleuf 1 is een houtskoolrijke rechthoekige kuil aangetroffen uit de Romeinse tijd (1^e of 2^e eeuw na Chr.). Daaromheen zijn vondsten aangetroffen uit verschillende perioden, daterend tussen de late prehistorie en de middeleeuwen. Deze vondsten zijn aan geen andere context te koppelen dan de verbruiningslaag bovenop het sporenvak. De kuil, de vondsten en het profiel tonen aan dat dit deel van het plangebied, de zuidwesthoek, potentieel intacte archeologie herbergt.

2 Wat is per archeologische site in het onderzoeksgebied:

- a. de ligging (inclusief diepteligging)
- b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
- c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
- d. het type en de functie van de sites of off-site-patronen
- e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
- f. Wat is, indien aanwezig, de ouderdom van de cultuurlaag?
- g. de vondst- en sporendichtheid
- h. de stratigrafie voorzover aanwezig
- i. de ouderdom, periodisering, typochronologische classificatie
- j. wanneer zijn de vindplaatsen in onbruik geraakt?

De kuil uit de Romeinse tijd is aangetroffen op ca 10,7 m + NAP in sterk lemig zand. Dit leesbare sporenvak wordt afgedekt door een dikke verbruiningslaag van geoxideerd lemig zand. Meerdere archeologische indicatoren en vondsten worden in deze laag al zichtbaar vanaf 11 m + NAP. De omvang van de vindplaats is niet bekend, mogelijk gaat het om een solitair spoor, bijvoorbeeld een houtskoolmeiler, die buiten de nederzetting is gegraven. In dat geval betreft het een extensief gebruikt terrein in de periferie van bewoning. Vlakbij de kuil zijn meerdere vondsten aangetroffen. Deze dateren vanaf het neolithicum of de bronstijd (vuurstenen vuurmaker) tot en met de late middeleeuwen (één scherf gedraaid aardewerk). Deze laatste scherf is uit de top van het verbruiningspakket afkomstig, terwijl de overige vondsten net boven het spoorniveau zijn aangetroffen. Dit pakket kent dus een grote tijdsdiepte. Omdat dit niveau volledig gehomogeniseerd is, kan er geen stratigrafisch onderscheid gemaakt worden. Er kan niet gesproken worden van een 'cultuurlaag'. Deze waarschijnlijk niet meer herkenbaar in het profiel. De vondst- en sporendichtheden zijn laag. Het onderzoeksgebied herbergt te weinig informatie om een chronologisch beeld van terreingebruik uiteen te zetten.

3 Hebben de archeologische waarden een relatie met uit de omgeving bekende archeologische of historische locaties en welke is dat?

Het staat buiten twijfel dat het spoor en sommige vondsten in zekere relatie staan met gelijktijdige Romeinse bewoning of begravingen in huidig Cuijk. Door gebrek aan meer context is die relatie niet exacter aan te tonen. De aard en grootte van de vindplaats is niet bekend.

4 Is sprake van (een) behoudenswaardige vindplaats(en)?

Nee, zie paragraaf 5.2. Maar in het advies van paragraaf 5.4 staat dat het zuidwesten van het onderzoeksgebied een hoge kans op archeologische resten behoud (rondom proefsleuf 1).

5 Welke gegevens over de aangetroffen vindplaatsen kunnen de archeologische kennis van de regio en Cuijk aanscherpen? Licht toe.

6 Wat is het belang van de vindplaats voor de lokale, regionale en nationale geschiedschrijving?

7 Wat kunnen de uitkomsten van het onderzoek zeggen over vergelijkbare terreinen in de omgeving?

Er is te weinig archeologische informatie om hier, na aanleiding van het proefsleuvenonderzoek, uitspraken over te doen.

8 Indien er geen archeologische resten worden aangetroffen, wat is de reden voor de afwezigheid van archeologische resten?

Er zijn weinig archeologische resten aangetroffen. Dit is deels toe te wijzen aan de verspreiding van de putten ten opzichte van de aangetroffen archeologie. Uit proefsleuf 2 en 3 bleek het noorden van het onderzoeksgebied vrij van archeologische resten. De waarnemingen zijn gedaan in de kleinste proefsleuf: proefsleuf 1. Bovendien kan de lage kwantiteit te maken hebben met de aard van het terrein. Mogelijk gaat het om een extensief gebruikt gebied buiten de nederzetting. Deze uitspraak is op basis van één spoor en enkele vondsten niet zeker.

9 Komen de resultaten van het onderzoek overeen met de archeologische verwachtingszone in het gemeentelijk beleid?

Het huidige beleid, dat van toepassing is op het plangebied, is gebaseerd op de gemeentelijke archeologische beleidskaart. Hierop is het gebied gekarteerd als 'waarde – archeologie 5'. In het bijbehorende archeologisch beleidsplan is te lezen dat voor deze gebieden een hoge archeologische verwachting geldt, dus ook voor het plangebied Merlet College. In die zin komen de resultaten van proefsleuven 2 en 3 niet overeen met het gemeentelijk beleid. Sporen als S1001 uit proefsleuf 1 liggen wel in de lijn van de verwachting, maar de kwantiteit van vondsten en sporen is achter gebleven. Echter, in paragraaf 5.3 wordt een blok besproken in het zuidwesten van het plangebied dat een hoge verwachtingskans op archeologie behoudt.

10 Heeft het huidige onderzoek consequenties voor de verwachtingskaart en de daaraan gekoppelde gemeentelijke beleidsadvieskaart?

Nee. De afwezigheid van vele archeologische resten in het plangebied heeft voornamelijk te maken met de aard van het terrein. Het terrein is verstoord door de bouw en sloop van een schoolgebouw, gecombineerd met de lokale ligging van geulen. Daarbuiten blijft de kans op archeologie hoog.

11 Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

Met "conservering" wordt de mate bedoeld waarin archeologisch vondstmateriaal bewaard is gebleven. Door de compactheid van de leemrijke lagen zijn vergankelijke vondsten aangetroffen, zoals onverbrand bot en ijzer. De staat van deze vondsten zijn dus beter dan de vondsten uit de meeste dekzandbodems, maar ze zijn kwalitatief minder dan verwacht mag worden in kleiigere bodems. De conservering is gemiddeld. "Gaafheid" is de mate van het niet verstoord zijn en de stabiliteit van de fysieke omgeving. Ondanks het verstoorde niveau (de plantkuilen in de oostwand van proefsleuf 1) zijn er in deze put nog archeologische resten en plekken met grotendeels intacte bodems aan te wijzen. Daarom is de "gaafheid" gemiddeld.

12 In welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?

De mate van verstoring door moderne bouw- en sloopwerkzaamheden is buiten het onderzoeksgebied vermoedelijk zeer sterk, maar in het onderzoeksgebied gering. Op de rand met de voormalige bebouwing, dus aan de oostkant van het onderzoeksgebied, zijn meer verstoringen waarneembaar. In put 2 en 3 zijn bedding- en geulafzettingen en overstromingspakketten aangetroffen. Hierin zijn geen archeologische indicatoren waargenomen. Dit deel van het onderzoeksgebied was óf niet geschikt voor activiteiten en/ of is op een bepaald moment door de geul opgeruimd. In proefsleuf 1 zijn enkele plantgaten waargenomen die potentieel verstorend zijn voor archeologische resten.

■ Landschap en bodem

Dit aspect van het onderzoek omvat de bestudering van de landschappelijke context van de vindplaatsen in historische perspectief. Dit leidt tot de volgende vragen:

13 Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied?

14 Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de vindplaatsen (geologie, bodemkunde en geomorfologie)? Zijn er aanwijzingen voor stratigrafische hiaten, d.w.z. erosie of nondepositie, in de geologische profielopbouw ter plekke van de vindplaatsen?

Ter hoogte van profiel 101, in het zuidenwesten van het onderzoeksgebied, is onder een verstoorde bovenlaag (ca. 0,64 m – mv; ca. 11,2 + NAP) een dik pakket zandig leem aangetroffen dat door oxidatie en humus is verbruind. Vanaf dit niveau zijn bij het verdiepen van het vlak herhaaldelijk duidelijke archeologische indicatoren aangetroffen, variërend van houtskoolinsluitels, verguisde verbrande (antropogene) leembrokjes, tot aardewerk en botfragmenten. Dit pakket wordt naar beneden toe lichter. Op ca. 10,5 + NAP gaat het pakket diffuus over naar een gele C-horizont dat op sommige plekken leem-rijker is dan op andere plekken (zandiger). Op dit niveau (ca. 10,45 à 10,5 m + NAP) zijn sporen zichtbaar. Van zuid naar noord loopt het niveau van het sporenveld iets op (ca. 15 cm, naar ca. 10,65 m + NAP). In het noorden van proefsleuf 1 is de bodemopbouw verder nagenoeg gelijk te noemen. De verstoorde bovengrond is hier zeer lokaal iets minder dik, maar de aftopping van de verbruiningslaag zit ook hier op nagenoeg hetzelfde niveau.

In de noordelijke sleuven 2 en 3 is de bovengrond steeds tot net op of onder 11,4 m + NAP verstoord. Onder dit verstoringspakket van ca 30 à 40 cm is vaak nog een dun zandig en mangaanrijk bruin leempakket te zien, dat op sommige plekken in put 3 wat kleiiger is. Dit pakket manifesteert zich bovenop een dik gelamineerd pakket van zand, leem en klei laagjes (vanaf ca. 11,2. + NAP). Deze gelaagdheid duidt op verschillende mate van activiteit waarbij afhankelijk van de stroming verschillende sedimenten konden worden afgezet. Vanaf ca. 10.6 + NAP is in het zuiden van proefsleuf 2 een pakket van grof beddingszand aangesneden. In put 2 en 3 zijn de bodemlagen qua archeologische resten schoon. Dus er zijn ook geen verspoelde resten aangetroffen.

De bevindingen komen daarmee overeen met de verwachting op basis van de geomorfologische kaart en bodemkaart en met de verwachtingen van het booronderzoek. Het terrein ligt in zone met terraswelingen (legenda-eenheid 3L28) met daar doorheen geulen (legenda-eenheid 2R10).¹ Volgens de bodemkaart komen in het plangebied ooivaaggronden voor (Krd1), die zich hebben ontwikkeld in lichte zavel (Hochflut-lehm). Met ooivaaggronden worden in dit geval kalkloze leem- of zavelgronden met een dunne humushoudende bovengrond (A-horizont tot 30 cm) bedoeld. Deze licht-bruin tot bruinroze gekleurde A-horizont (in het plangebied niet aanwezig) ligt op een bruine, goed gehomogeniseerde en poreuze Bw-horizont. Daaronder bevindt zich de licht gekleurde en soms nog sterk textueel gelaagde ondergrond die nog weinig door bodemvorming is veranderd (C-horizont).

15 Wat is de paleo-ecologische context van het onderzoeksgebied? Liggen in het onderzoeksgebied locaties die voor pollenanalyse bemonsterd kunnen worden?

16 In hoeverre zijn de aangetroffen bodemlagen geschikt voor een palynologische reconstructie van de vegetatie- en gebruiksgeschiedenis van het terrein?

De paleo-ecologische gegevens kunnen potentieel gereconstrueerd worden uit pollenanalyse. Aan de westzijde van proefsleuf 1 zijn intacte profielen aangetroffen. Echter, de geschiktheid hangt af van de conserveringsgraad (waardering van eventuele monsters) en de dateringen van de laag. In onderzoek naar ouderdom zit het grootste onderzoeksprobleem. Door de verbruining van een relatief dik pakket is het moeilijk, zo niet onmogelijk, een chronologisch-stratigrafisch beeld te krijgen. De tijdsdiepte van het pakket zou bepaald moeten worden op basis van monsters in stratigrafische sequentie, die geschikt zijn voor koolstofdatering. Anders kunnen de palynologische data niet in tijd geplaatst worden, maar die tijdsdiepte is vermoedelijk heel (waarschijnlijk te) breed (late steentijd tot en de met middeleeuwen).

¹ Geomorfologische kaart van Nederland.